

Zagreb, 20. travnja 2012.

Izveštaj organizacija civilnog društva o prvih 112 dana nove vlasti s preporukama za učinkovito djelovanje do kraja 2012. godine

Uvod

Platforma 112 okuplja šezdeset organizacija civilnog društva¹ koje se niz godina bave zaštitom ljudskih prava, demokratizacijom, izgradnjom mira, suzbijanjem korupcije i zaštitom javnih resursa, posebno okoliša, koje su u 112 zahtjeva, upućenih svim političkim opcijama uoči parlamentarnih izbora, definirale prioritete i konkretne mjere za **Hrvatsku u kojoj je vladavina prava uporište djelovanja pojedinaca, institucija i političke elite. Mi tražimo i očekujemo dosljednost i političku odgovornost nove vlasti, ali i svih drugih političkih aktera i institucija, za stvarna i trajna poboljšanja u pet prioriteta, međusobno povezanih, područja:**

- (1) stabilne, odgovorne i demokratske institucije vlasti i jednak pristup pravdi
- (2) kvaliteta demokracije
- (3) borba protiv korupcije i javni interes
- (4) ravnopravnost i dostojanstvo svih ljudi
- (5) nasljeđe rata, suočavanje s prošlošću i izgradnja mira.

U ovom izvještaju predstavljamo ocjenu rada nove vlasti u odnosu na naših 112 zahtjeva tijekom prvog kvartala, odnosno, simbolično, prvih 112 dana novog mandata². Uz opću ocjenu s istaknutim glavnim pozitivnim pomacima i propustima, osvrćemo se i na pozitivne i negativne promjene u pojedinim tematskim područjima Platforme. Pritom iznosimo i preporuke za učinkovito djelovanje vlasti tijekom ove ključne, prve godine mandata, s obzirom na prepoznate prioritete i probleme u području demokratizacije, kao i daljnje zagovaračke aktivnosti članica Platforme 112.

¹ Popis potpisnica Platforme 112 naveden je u Prilogu 1. ovog izvještaja.

² Izvještaj organizacija civilnog društva o prvih 112 dana nove vlasti s preporukama za učinkovito djelovanje do kraja 2012. godine jedna je od aktivnosti u sklopu projekta 1000 ZA-ŠTO o EU financiranom od strane IPA INFO programa Europske unije, a kojeg provode Kuća ljudskih prava Zagreb i partnerske organizacije – okupljene u Platformu 112. Zahtjevi Platforme 112 dostupni su i na www.kucaljudskihprava.hr.

Projekt 1000 ZA-ŠTO O EU provode Kuća ljudskih prava i partnerske organizacije.

Kuća ljudskih prava Zagreb
Selska cesta 112c, 10000 Zagreb
Tel: +385 1 6413 710
Fax: +385 1 4662 606
www.kucaljudskihprava.hr

Projekt 1000 ZA-ŠTO o EU financira Europska unija

Organizacije civilnog društva okupljene u Platformi 112 nastavit će – pojedinačno i zajednički - sa svojim zagovaračkim, ali i istraživačkim aktivnostima u svrhu praćenja djelovanja vlasti i utjecaja na provedbu zahtjeva Platforme 112. U listopadu 2012. bit će objavljen sljedeći Izvještaj Platforme 112, s fokusom na procjenu provedbe svega što je nova vlast obećala da će poduzeti kako bi Hrvatska uistinu postala i opstala kao zemlja vladavine prava. Podsjećamo da je Platforma 112 aktivno uključena i u praćenje obveza proisteklih iz pregovora s EU te će ovaj Izvještaj poslužiti kao nadopuna za izvještaj Europske komisije o nastavku reformi u Poglavlju 23 (travanj 2012.) kao i za naredno godišnje Izvješće o napretku (listopad 2012.).

Opća ocjena rada nove vlasti u prvih 112 dana

U proteklom tromjesečju od formiranja nove vlasti uočili smo naznake pozitivnih promjena u 29 od 112 točaka, što čini četvrtinu svih zahtjeva Platforme 112. Pritom se u najvećem broju slučajeva radi o najavama posve novog pristupa promišljanju više politika, prvenstveno obrazovne, reproduktivne, sigurnosne te vanjske politike. Istovremeno, uočavamo izostanak konkretnih političkih odluka koje donose stvarne promjene, posebno u vezi s gorućim problemima socijalno ugroženih, povratnika i žrtava rata. Prevaga deklarativnog nad operativnim aspektom s jedne je strane razumljiva budući da se radi o početnom razdoblju konstituiranja vlasti, **no iskazi političke volje uvjerljivi su samo onda kad se i pretoče u konkretne odluke s institucionalnom podlogom u proračunu i provedbenom planu, i to putem otvorenog procesa koji uključuje i zainteresiranu javnost.**

Zasad je vidljiv raskorak između neformalnih najava i otvorenosti političkih dužnosnika većine resora s kojima smo bili u kontaktu i manjkavosti u razradi planova te dosljednoj primjeni procedura za inkluzivno odlučivanje na razini Vlade (nepoštivanje Kodeksa savjetovanja sa zainteresiranom javnosti u velikoj većini zakonodavnih postupaka, više slučajeva izostanka pisanih odgovora na pisane upite Vladinoj službi za odnose s javnošću, recentni negativni primjer samo formalnog zadovoljenja uvjeta javnog poziva za dva člana Vijeća za elektroničke medije), **ali i Sabora** (hitne zakonodavne procedure i kašnjenje u donošenju novog Poslovnika Hrvatskog sabora kao podloge za uključivanje vanjskih članova/ica u rad svih saborskih odbora). Poštivanje procedura javne komunikacije i konzultacija omogućuje predvidljivost i jednakopravnost u pristupu informacijama i samom odlučivanju te je ključno za vjerodostojnost odluka nove vlasti i toliko potrebnu promjenu političke kulture.

Stoga tražimo da hitna procedura i izostanak javnog savjetovanja napokon postanu dobro obrazložene iznimke, a ne pravilo donošenja zakona te da Vlada obnovi dobru praksu iz doba premijera Račana kada su svi novinari/ke imali jednak pristup članovima Vlade prilikom redovitih konferencija za tisak nakon sjednica Vlade. Tražimo i dosljedno poštivanje minimalnih standarda poslovne korespondencije s građanima u skladu s propisima, ali i načelima transparentnosti koja su tijekom prošle vlasti barem značila da se odgovor mogao očekivati unutar 10 dana od slanja elektroničkog dopisa! Konačno, očekujemo i znatno veću prisutnost premijera u javnosti jer je njegova odgovornost da građanima obrazloži i pojasni smjer ukupne politike te posebno značajne odluke koje donosi Vlada.

Dok cjeloviti izvještaj detaljno opisuje postignuća i propuste, u sažetku ćemo samo ukazati na bitne pozitivne, ali i negativne trendove.

Glavni pozitivni pomaci:

- *Spremnost na sustavno uvođenje građanskog obrazovanja u osnovne i srednje škole* koje je najavljeno kao jedan od političkih prioriteta u resoru obrazovanja, pri čemu su MZOS i AOO iskazali interes za partnerstvom s organizacijama civilnog društva u provedbi pilot projekata. Zalažemo se za postepeni, promišljeni višegodišnji proces s primjerenim proračunskim sredstvima, što u priprema fazi nije osigurano te za dijalog o integraciji obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo u sustav visokog obrazovanja.
- *Vlada je usvojila Akcijski plan Partnerstva za otvorenu vlast 2012. - 2013. koji sadrži niz mjera, definiranih u dijalogu vlasti i civilnog društva, za unaprjeđenje transparentnosti s naglaskom na upravljanje proračunom, javne nabave, rad javnih poduzeća, financiranje političkih stranaka, javni uvid u imovinu dužnosnika i rukovodećih službenika, pristup informacijama i sudjelovanje javnosti u oblikovanju javnih politika.* Ovaj dokument shvaćamo kao niz konkretnih političkih obaveza za podizanje kvalitete javnog upravljanja i participativne demokracije čiju će provedbu udruge okupljene oko Platforme 112 aktivno podupirati i kritički pratiti.
- *Otvorenost vlasti (Ministarstvo uprave i predsjednik Odbora za ustav, politički sustav i poslovnik) spram prijedloga sustavne i obuhvatne reforme izbornog zakonodavstva, i to putem participativnog procesa koji će uključiti akademsku zajednicu, nadležne institucije i civilno društvo.* Zasad su osnovane radne skupine za popise birača i politički sustav te evaluaciju propisa financiranja političkih stranaka i izbornih kampanja, no očekujemo da Ministarstvo uprave javnosti i Saboru predstavi cjeloviti prijedlog izborne reforme s definiranim ritmom rada.
- *Otvoren i pravodoban proces izmjene ustavno neprihvatljivih odredbi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnom okupljanju kojima će se napokon ukinuti potpuna zabrana okupljanja na Markovom trgu i provesti odluka Ustavnog suda.* Međutim, predloženo rješenje, koje upravo ulazi u prvo čitanje, sadrži manjkavosti koje je nužno otkloniti s obzirom na odluku Ustavnog suda, kvalitetu zaštite ljudskih prava i samu provedivost zakona. Organizacije civilnog društva okupljene u Platformi 112, predvođene Centrom za mirovne studije, predlažu poboljšanja novog zakonskog rješenja te ih iznose u nastavku ovog Izvještaj te opširnije u zasebnoj analizi zakonskog prijedloga koju upućujemo zastupnicima na početku ove sjednice Sabora.
- *Priprema novog zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji koji suštinski mijenja aktualnu regulativu i to u smjeru ostvarivanja prava žena da odlučuju o vlastitom tijelu i reprodukciji, slobodno od diskriminacije, prisile i nasilja.* Ministarstvo zdravlja dosad se uspješno othralo ideološkim pritiscima vjerskih zajednica te pacijenticama osiguralo pravo na izbor medicinskog postupka. Međutim, sam proces izrade nacrtu zakona koji je povjeren radnoj skupini nije u znatnijoj mjeri uključio udruge pacijentica i pacijenata.
- *Iskazana je spremnost Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta za uvođenje seksualnog odgoja u škole, i to u skladu sa stručnim standardima, u sklopu zdravstvenog obrazovanja, bez povinovanja pritiscima vjerskih zajednica.* Postoji bojazan da će proces uvođenja

novih sadržaja biti spor pa je opravdano pitanje hoće li sveobuhvatna seksualna edukacija stvarno zaživjeti u mandatu ove Vlade.

- *Po prvi su put definirani prioriteti vanjske politike koji se uvelike referiraju na zaštitu i promociju ljudskih prava i izgradnju mira, uključujući i međunarodnu razvojnu pomoć te jačanje civilne u odnosu na vojnu komponentu međunarodnih misija u kojima sudjeluje RH (Afganistan). MVEP je iskazalo spremnost za suradnju s organizacijama civilnog društva oko razvoja strategije i provedbe međunarodne razvojne pomoći, ali i oko organiziranja javnih rasprava o hrvatskoj vanjskoj politici.*
- *Po prvi puta je medijska politika, odnosno njezin kronični izostanak, prepoznata kao politički prioritet u resoru kulture, uz posebnu pažnju usmjerenu na strateški pristup, dijalog s novinarskom i audiovizualnom strukom, rješavanje aktualne krize javnih medija i jačanje pozicije neprofitnih medija. Ministrica kulture Andrea Zlatar promptno je reagirala na Apel za vjerodostojnost HRT-a koji je okupio spektar strukovnih i ljudskopravaških organizacija te je pokrenula izmjene zakona u svrhu kadrovskih i programskog zaokreta na HRT-u koji još nije dovršen, pri čemu se zalažemo za transparentnost zakonodavnog postupka (koja u posljednjih mjesec dana izostaje) te za dosljednost i pravodobnost provedbe potrebnih promjena.*
- *Zaokret u stavu prema organizacijama civilnog društva kao partnerima, a ne protivnicima resora zaštite okoliša. Ministarstvo, pod vodstvom ministrice zaštite okoliša Mirele Holy, ide u smjeru profiliranja vlastite misije kao jednako važnog resora, i nadamo se autonomnog u odnosu na druge, povezane, kao što su gospodarstvo, graditeljstvo i dr.*
- *Po prvi puta se jedan važan dokument sigurnosne politike formulira na transparentan način - pomak je ostvaren kroz donošenje transparentne odluke Vlade RH o izradi Nacionalne strategije nacionalne sigurnosti iz koje su jasno vidljivi sudionici i rokovi izrade uz predviđenu javnu raspravu; važan je iskorak odluka da izradu Strategije po prvi put ne koordinira MORH, već MVEP. Ipak, nadležna radna grupa za izradu Strategije dosad nije uspjela ispoštovati zadane rokove. Iz ovog je primjera vidljivo koliko je važno realno planirati vrijeme i kapacitete institucija koje rade na izradi sigurnosnih politika.*

Istodobno, ističemo i **glavne propuste** u djelovanju nove vlasti koje smatramo neopravdanima, čak i u kontekstu prvih mjeseci mandata, i to posebno zato što se radi o naslijeđenom demokratskom deficitu i nepravdama koje godinama trpe najranjivije skupine društva – siromašni, manjine i žrtve rata.

Glavni propusti i problemi:

- *Nastavak nepoštivanja Kodeksa dobre prakse savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u donošenju propisa; dominacija hitne zakonodavne procedure, čime se potkopava participativna demokracija. Tražimo dosljednu primjenu Kodeksa i jačanje njegova statusa putem izmjena Poslovnika Vlade.*
- *Potpuno je neopravdan nastavak nerješavanja sada već 14 (a ne samo 11) slučajeva neovlaštenog ulaganja u imovinu, odnosno povrat imovine i naknadu štete povratnicima. Radi se o detektiranom problemu u kontekstu završetka pregovora u Poglavlju 23;*

unatoč deklarativnoj otvorenosti nove vlasti, konkretnih pomaka nema - kadrovi iz stare vladajuće garniture koji su kočili rješavanje ovog problema i dalje su na istim ili sličnim pozicijama! Tražimo da država hitno riješi ove slučajeve time što će pripremiti individualne ugovore s vlasnicima imovine te preuzeti odgovornost za naknadu štete, naknadu za duljinu trajanja postupka te naknadu za sve sporove s bivšim privremenim korisnicima te imovine.

- *Nepravedan i neprovediv sustav besplatne pravne pomoći i dalje je na snazi iako se radi o kroničnom propustu tijekom trajanja pregovora čije se uklanjanje nakon promjene vlasti predstavljalo neupitnim. Zahtijevamo da uspostava novog sustava besplatne pravne pomoći koji će osigurati pristup pravdi hitno postane prioritetom Ministarstva pravosuđa, uz uključivanje udruga pružatelja pravne pomoći koji najbolje poznaju probleme građana u potrebi.*
- *Unatoč najavama, i dalje ne postoji stvarna i dostatna politička volja da Vlada napokon donese odluku kojom se RH odriče naplate parničnih troškova od svih tužitelja koji nisu uspjeli sa zahtjevima za naknadom štete zbog smrti bliske osobe ili za naknadom materijalne štete zbog terorističkih akata. Tom odlukom bi se otklonila sramotna situacija u kojoj država ruši ne samo dostojanstvo, već i egzistenciju obitelji civilnih žrtava rata. Izostanak odluke u oštrom je kontrastu s deklarativnom zainteresiranošću za otpisom parničnih troškova od strane zamjenice Ministra pravosuđa i Glavnog državnog odvjetnika, pri čemu i Ministarstvo branitelja razumije problem, ali ne vidi mogućnost otpisa zbog nedostatnih proračunskih sredstava, dok Ministarstvo vanjskih poslova ne vidi mogućnost otpisa dok Vlada RH ne dobije reparacije od Vlade RS, iako se sadašnja Ministrica vanjskih i europskih poslova za vrijeme predizborne kampanje pozitivno odredila prema otpisu troškova i uspostavi Fonda za obeštećenje svih žrtava rata.*
- *Zakon o ništetnosti određenih pravnih akata pravosudnih tijela JNA, bivše SFRJ i Republike Srbije nije ukinut unatoč njegovoj štetnosti koju su višekratno isticali, kako predstavnici danas vladajućih stranaka, tako i Državni odvjetnik i Predsjednik Republike. Pritom je ironično da je ovo jedini zakon koji prema procjeni udruga zaslužuje primjenu hitne procedure i posve je neshvatljivo zašto je nadalje na snazi, makar ga Glavni državni odvjetnik prema vlastitim riječima ne bi primjenjivao!*
- *Nema nikakvog pomaka oko složenog pitanja koje je trebalo biti riješeno u sklopu pregovora s EU – jednakog pravnog okvira stambenog zbrinjavanja za sve bivše nositelje stanarskog prava na cjelokupnom teritoriju RH, iako su određeni dužnosnici nove vlasti priznali postojanje problema te najavili određene akcije. S obzirom da se protiv nositelja stanarskih prava i nositelja stambenog zbrinjavanja podižu tužbe za naknadu štete te se provode deložacije, nužna je hitna reakcija vlasti kako bi se ova diskriminatorna praksa zaustavila.*
- *Nazadak, a ne napredak u onemogućavanju bespravne gradnje i devastacije okoliša - prošla Vlada je nekoliko mjeseci prije parlamentarnih izbora, kao vrhunac populističkih poteza, donijela Zakon o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama, kojim se gotovo bez ikakvih kriterija dopušta legalizacija velikog dijela nelegalno izgrađenih objekata. Nova Vlada radi veliki korak unatrag upućivanjem u javnu raspravu prijedloga izmjena i dopuna ovog Zakona kojim se ukidaju čak i minimalna predložena ograničenja*

te se omogućava legalizacija na površinama izvan građevinskog područja u zaštićenom obalnom području mora u pojasu do 70 m, na osobito vrijednom poljoprivrednom zemljištu i u zaštićenim šumama. Tražimo ukidanje važećeg Zakona o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama i široku javnu i stručnu raspravu kojom će se utvrditi jasni kriteriji za legalizaciju i tipizirati nelegalno izgrađeni objekti u svrhu donošenja kvalitetnog zakona koji neće rezultirati devastacijom okoliša.

- *Nove su vlasti propustile podignuti ljestvicu demokracije pravodobnim izmjenama Zakona u referendumu uoči organiziranja referenduma o ulasku RH u EU.* Tako je prvi referendum od nezavisnosti Hrvatske organiziran na brzinu, uz niz nereguliranih pitanja, posebice javnog financiranja informativnih i promidžbenih kampanja i uloge medija; nova vlast ignorira zahtjev udruga i sindikata za olakšavanjem pokretanja referenduma od strane građana (povećanje broja dana za prikupljanje potpisa s 15 na 30 i smanjenje postotka broja potpisa birača), uz preciziranje pitanja o kojima se ne može odlučivati putem referenduma (Ustavne vrijednosti). Naime hrvatska je regulativa ne samo u praksi neprovediva, već je i među najrestriktivnijima u Europi.

Ocjena rada novih vlasti s obzirom na stabilnost, odgovornost i demokratičnost institucija vlasti i jednak pristup pravdi

Zahtijevamo sustav koji osigurava stvarnu jednakopravnost svih građana pred svim institucijama vlasti vođenim vrijednostima i načelima poštenja, odgovornosti, predvidljivosti i stabilnosti. Takvom je sustavu smisao građanin/ka-pojedinac/ka, o čijim se pravima i potrebama institucije brinu na transparentan, stručan, učinkovit, efikasan i nepristran način. Specifičnih devet zahtjeva u ovom području odnose se na:

- ✓ stabilnost, predvidljivost i pravičnost postupaka i jednak pristup pravosuđu;
- ✓ javnu upravu koju odlikuje integritet, stručnost i nepristranost u postupanju prema građanima te;
- ✓ parlamentarni nadzor nad reformama proisteklim iz pregovora, s fokusom na vladavinu prava.

Stabilnost, predvidljivost i pravičnost postupaka i jednak pristup pravosuđu

Ističemo da je Vlada u Periodičnom izvješću o ispunjavanju obveza iz pregovora u Poglavlju 23 sredinom ožujka 2012. navela da je u izradi novi Akcijski plan za reformu pravosuđa u 2012. godini, no tijekom izrade nije uključio zainteresiranu javnost, a koliko znamo, Akcijski plan još nije donesen. Time izostaje i uvid civilnog društva u planove nove vlasti u pogledu nastavka reforme pravosuđa. Vlada je u istom izvještaju navela da je sredinom veljače donesena nova odluka o osnivanju Savjeta za praćenje reforme pravosuđa koja uključuje predstavnike izvršne, sudbene i zakonodavne vlasti, ali i odvjetničke te javnobilježničke komore. Smatramo propustom što u ovo tijelo nisu uključeni i predstavnici akademske zajednice i organizacija civilnog društva usmjerenih na zaštitu ljudskih prava. Budući da se dosad o radu i nalazima nadzora ovog tijela nije ništa znalo, očekujemo da u mandatu nove vlasti Savjet djeluje transparentno te svojim nadzorom uistinu utječe na djelotvornost provedbe reforme pravosuđa.

Platforma 112 sadrži dva ključna zahtjeva vezana uz osiguranje neovisnosti pravosuđa - dosljednu primjenu zakonskog okvira u pogledu **imenovanja, napredovanja i**

disciplinskih postupaka u odnosu na pripadnike sudbene vlasti te usklađivanje zakonskog okvira u **pogledu imenovanja, napredovanja i disciplinskih postupaka vezanih uz državne odvjetnike**, po uzoru na zakonski okvir uspostavljen za sudsku vlast. U protekla tri mjeseca, sudeći prema Periodičnom izvješću Vlade RH o ispunjavanju obaveza iz Poglavlja 23 – Pravosuđe i temeljna prava (ožujak 2012.), zakonom propisani postupak imenovanja i napredovanja te disciplinskih postupaka se provodio, a još u listopadu prošle godine došlo je do izmjena Zakona o državnom odvjetništvu kojima je uređeno pitanje stvaranja lista prvenstva prilikom imenovanja. No, ističemo da u navedenom razdoblju udruge nisu imale kapaciteta sustavno provjeravati postupke imenovanja, napredovanja i disciplinske postupke sudaca i državnih odvjetnika te stoga naša nezavisna ocjena izostaje.

Naglašavamo da su kapaciteti za stručno nezavisno praćenje neovisnosti pravosuđa izrazito slabi na razini cijele zemlje, što je i odraz kroničnog manjka nezavisnog društvenog angažmana strukovnih organizacija u pravosuđu (npr. udruženja sudaca, tužitelja, itd.). Na tragu prijedloga koji je u kontekstu završetka pregovora u poglavlju 23 iznijela tadašnja Predsjednica Nacionalnog odbora, a današnja ministrica vanjskih i europskih poslova Vesna Pusić, **zalažemo se i namjeravamo potaknuti umrežavanje pravnih fakulteta u Zagrebu, Rijeci i Splitu u svrhu uspostave dugoročnog istraživačkog projekta usmjerenog na praćenje i analizu ključnih pokazatelja nezavisnosti i učinkovitosti pravosuđa – postupka imenovanja i napredovanja sudaca i tužitelja, učinkovitosti sudova u obradi slučajeva, otvorenosti sudova javnosti, itd.** Takvo stručno praćenje smatramo komplementarnim naporima specijaliziranih organizacija civilnog društva usmjerenih na problematiku zaštite ljudskih prava i antidiskriminacije te procesuiranja ratnih zločina, a osiguralo bi nezavisni izvor informacija za Vladu te posebice Hrvatski sabor koji smatramo ključnom političkom institucijom za nadzor reforme pravosuđa.

Vežano uz naš zahtjev za temeljnom revizijom sustava besplatne pravne pomoći (BPP) koji se pokazao nepravednim i neprovedivim, zabrinjava što donošenje novog zakona o BPP-u nije definirano kao zadaća Ministarstva pravosuđa u 2012. godini. Podsjećamo da se radi o kroničnom propustu tijekom pregovora u Poglavlju 23 čije se uklanjanje nakon promjene vlasti predstavljalo kao neupitno. Zasad su iznesene najave daljnjih izmjena zakona, no bez roka i bez naglaska na neprimjerenosti aktualnog sustava koji je prema mišljenju specijaliziranih udruga nepopravljiv. Otvara se pitanje prijenosa informacija vezanih uz stanje u sustavu BPP s prošle na novu vlast jer bi samo takav, namjerni ili slučajni propust, mogao djelomično objasniti, no nikako ne i opravdati, zašto nova vlast nije prepoznala ovaj gorući problem kao svoj prioritet u resoru pravosuđa.

U ovom razdoblju, točnije 7. ožujka, **donesen je novi Pravilnik o besplatnoj pravnoj pomoći u postupku azila (NN 32/2012) koji sadrži odredbe koje smatramo protuustavnima (ograničavajuće odredbe o pravu na prevoditelja, te o pravu na pravnu pomoć),** na što će udruge reagirati s prijedlogom MUP-u za izmjenu ili, u slučaju da MUP ne promijeni sporne odredbe, sa zahtjevom za ocjenu ustavnosti. Smatramo greškom što je ovaj pravilnik donesen mimo zainteresirane javnosti, a posebice udruge koje izravno pružaju pravnu pomoć potencijalnim azilantima, što se onda odražava i nekvalitetnim rješenjima.

Tražimo da se odredi rok za izradu novog Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći na koji je nužno primijeniti postupak procjene učinaka propisa, u skladu s odgovarajućim Zakonom i Uredbom, posebice u pogledu socijalnih učinaka opcija kriterija za besplatnu pravnu pomoć. Ovo pretpostavlja i sudjelovanje zainteresirane javnosti u ukupnom procesu.

Želimo istaknuti i stagnaciju u daljnjem razvoju mreže službi za podršku žrtvama i svjedocima pri sudovima koja je zadnji puta proširena početkom 2011. te je trenutno dostupna na županijskim sudovima u Osijeku, Vukovaru, Zadru, Zagrebu, Rijeci, Splitu i Sisku te na Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu. Planirano proširenje podrške žrtvama i svjedocima na Državna odvjetništva RH i Policiju još nije provedeno, kao što Povjerenstvo za zaštitu svjedoka još nije profunkcioniralo. Unatoč sporazumu, udruge se ne pozivaju na suđenja, a gorući je problem organizacija i pokrivanje troškova prijevoza za žrtve i svjedoke u svrhu sudjelovanja u sudskim postupcima. Pozitivan je pomak, u sklopu uspješnog projekta UNDP-a i Ministarstva pravosuđa „Potpora razvoju sustava za podršku svjedocima i žrtvama u Republici Hrvatskoj“, uvođenje besplatne telefonske linije za podršku svjedocima koju od ožujka 2012. pružaju volonteri Udruge za podršku žrtvama i svjedocima, no smatramo da je za održivost podrške žrtvama i svjedocima ključna njegova institucionalizacija, što predmnijeva proračunsko financiranje i definiran plan razvoja mreže službi i specifičnih usluga. **Stoga tražimo da u novi Akcijski plan za reformu pravosuđa uđe i razvoj mreže službi za podršku svjedocima s primjerenim proračunskim sredstvima i rokovima za osiguranje pune pokrivenosti cijele mreže sudova; ova usluga je od presudnog značaja ne samo za sigurnost, dostojanstvo i psihički integritet žrtava i svjedoka, već i za djelotvornost sudskih postupaka.**

Javna uprava koja odlikuje integritet, stručnost i nepristranost u postupanju prema građanima

Zahtjevi Platforme 112 uključuju reformu javne uprave i racionalizaciju lokalne i regionalne samouprave s ciljem njene modernizacije, povećanja efikasnosti i transparentnosti te jačanja neovisnosti institucija. Smatramo posebno važnim uspostavu jasnih kriterija i procedura za prijem i napredovanje u javnoj službi temeljem kompetencija, uvođenje smislenog sustava evaluacije rada javnih službenika te uspostavu učinkovitog nadzora nad djelovanjem agencija i inspekcija kojima je izvršna vlast prenijela svoje ovlasti.

Nova vlast je u svojem predizbornom programu isticala spremnost na ove ključne i politički izuzetno osjetljive reforme koje su izostale tijekom pristupanja EU. Prema našim informacijama, Ministarstvo uprave je krenulo s pripremama reformi te je na razini Vlade osnovano Vijeće za decentralizaciju koje je održalo do sada jedan sastanak, a Ministarstvo uprave trenutno okuplja stručnjake koje će uključiti u tematska povjerenstva (radne skupine) za reformu javne uprave. **U naredna tri mjeseca očekujemo da Vlada predstavi detaljni i obuhvatni plan reforme javne uprave (na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini) te teritorijalnog ustroja koji će osigurati stvarni i održivi regionalni i lokalni razvoj. Očekujemo ustrajan i promišljen rad na reformi bez odgađanja, ali i bez ishitrenosti, i to putem otvorenog procesa, sa snažnom i informiranom javnom raspravom o vrijednosnim postavkama i ciljevima reforme te mogućim rješenjima glavnih pitanja koji će uključiti stručnu i zainteresiranu javnost.**

Načelno se zalažemo za reformu javne uprave kojoj je cilj jačanje odgovornosti i brige za javni interes u ukupnom upravljanju javnim politikama i resursima te pružanju javnih usluga, a smatramo štetnim parcijalna i površna rješenja, poput linearnih rezanja kadrova, institucija ili administrativnih jedinica. **Promišljena potraga za modelom koji odgovara Hrvatskoj zasnivana na u drugim zemljama već prepoznatim poukama negativnih učinaka nekritičke primjene neoliberalnih postavki u reformi javne uprave, odnosno novog javnog menadžmenta.**

Nastavno na naše uvjerenje da su odgovornost i demokratska kontrola ključne za djelotvorno upravljanje i sprječavanje zloupotreba javnih resursa u privatne svrhe, **ne smatramo da je nova Vlada pogriješila kad je odlučila imenovati svoje dužnosnike kao članove nadzornih odbora u javnim poduzećima u kojima Vlada ima vlasnički udio, ukoliko se istodobno radi i o osobama s potrebnim kompetencijama, što i jest slučaj.** Dapače, na taj način se osigurava jasna linija odgovornosti između upravljača javnim resursima i demokratski izabраниh predstavnika građana. Politička imenovanja najviše razine rukovodećeg kadra u tijelima državne uprave (pomoćnika ministara) te savjetnika u kabinetima smatramo logičnim potezom s obzirom na samo formalnu provedbu javnih natječaja za njihove prethodnike, kojim je prošla vlast konsolidirala vodeće pozicije vlastitog političkog kadra te je time *de facto* izigrala sam cilj depolitizacije državne uprave. No ovo smatramo kratkoročnom mjerom, dok se dugoročno, i to temeljem sustava stvarne i smislene evaluacije rada, trebaju uspostaviti kriteriji meritokratskog imenovanja i napredovanja, ali i model gdje profesionalni i politički kadar u državnoj upravi nadopunjuju i kvalitetno surađuju. Paralelna primjena kriterija političke odgovornosti i kompetentnosti trebala bi važiti za nadzorne i najviše upravljačke funkcije u javnom sektoru općenito.

S druge strane, u svjetlu ukorijenjenog klijentelizma, kao odlike političke i poslovne kulture u Hrvatskoj, postoji rizik da se politička kontrola zloupotrijebi u svrhu jačanja klika i utjecaja povezanih s pojedinim političkim strankama. **Jedina protuteža tijekom obnašanja mandata je javni nadzor - stoga zahtijevamo najvišu razinu transparentnosti rada nadzornih i upravnih tijela u javnim poduzećima, ali i svim državnim i javnim institucijama, uključujući i agencije na koje su izvršne vlasti prenijele svoje regulatorne i nadzorne ovlasti.** U tu svrhu pozdravljamo nove mjere za podizanje transparentnosti javnih poduzeća i agencija, kao i stranačkog financiranja te pristupa informacijama u Akcijskom planu Partnerstva za otvorenu vlast kojeg je Vlada usvojila 5. travnja, a čiju provedbu ćemo pozorno pratiti i poticati.

No, brine više primjera loše prakse u pogledu transparentnosti javnih natječaja za nadzorne funkcije. Nedavna presuda Upravnog suda na tužbu GONG-a upućuje na to da se ne mogu objavljivati životopisi kandidata za tijela nadzora i upravljanja u javnim institucijama, i to s obrazloženjem da je nemoguće iz životopisa izdvojiti i zaštititi osobne podatke. Time se u početnom koraku onemogućuje javni nadzor, a time i unaprijed potkopava i povjerenje javnosti u kompetentnost i integritet kandidata za javne funkcije, u ovom slučaju za članove Povjerenstva za sprječavanje sukoba interesa! Smatramo lošom praksom i recentni natječaj za dva člana Vijeća za elektroničke medije koji je bio objavljen u *Vjesniku* i *Narodnim novinama* 21. ožujka, s rokom od 15 dana. Najava nije bilo u čitanim medijima, niti na stranicama Vlade, resornog ministarstva i Agencije za elektroničke medije, niti su zainteresirani akteri poput HND-a o tome izravno informirani, dok se Vladina služba za odnose s javnošću oglušila i na višekratne upite H-alterova novinara o ovom natječaju! Sve ovo navodi na zaključak da nadležnim institucijama nije bio cilj osigurati velik broj

kvalitetnih prijava kompetentnih kandidata i kandidatkinja, već samo formalno ispuniti zakonsku obvezu objave javnog poziva. Ovo izigravanje svrhe javnog natječaja u kontradikciji je s najavljenim zaokretom prema sustavnoj i otvorenoj medijskoj politici nove Ministricke kulture.

Konačno, kvaliteta donošenja i provedbe javnih politika i pružanja javnih usluga kao osnovna zadaća javnog sektora ovisi o kvaliteti ljudi na tim zadacima. U tu svrhu smatramo nužnima redovitost sudjelovanja stručne i zainteresirane javnosti u oblikovanju javnih politika te usmjeravanje preostalih sredstava za institucionalno jačanje u sklopu EU fondova (IPA I i sl.) i bilateralne pomoći (npr. nizozemska Matra) na stručno kapacitiranje pripreme i provedbe prioriteta za nepovratnost reformi u području vladavine prava, demokratizacije i zaštite temeljnih prava, poput medijske politike, uvođenja građanskog obrazovanja, reforme javne uprave i izbornog zakonodavstva (posebno u vezi uređenja popisa birača i financiranja političkih aktivnosti).

Parlamentarni nadzor nad reformama proisteklim iz pregovora, s fokusom na vladavinu prava

Organizacije civilnog društva koje su pratile završetak pregovora u Poglavlju 23 te se nakon toga i okupile oko Platforme 112 u više su navrata tražile uspostavu učinkovitog nadstranačkog mehanizma smještenog u Hrvatskom saboru za praćenje provedbe, a time i osiguranje nepovratnosti i kvalitete svih reformi proisteklih iz pregovora, naročito u Poglavlju 23. Naš prijedlog je bila nadogradnja na dobre prakse specijalnih radnih tijela sabora uspostavljenih tijekom pregovora - Nacionalnog odbora te Nacionalnog vijeće za praćenje provedbe Strategije suzbijanja korupcije. Predložili smo da jedno ili oba navedena tijela u razdoblju nakon pregovora zamijeni Nacionalno vijeće za praćenje suzbijanja korupcije, vladavinu prava i temeljena prava koje bi u istom broju uključilo zastupnike vladajućih i opozicije, kao i akademsku zajednicu i civilno društvo te blisko surađivalo s pravobraniteljstvima na pripremi i raspravi polugodišnjih izvješća s neovisnim ocjenama i preporukama, koje bi trebale rezultirati obvezujućim parlamentarnim zaključcima za Vladu.

Ovaj naš prijedlog nije dosad naišao na značajniji interes među političkim opcijama, uključujući i novu vlast, što je manji problem **od činjenice da puna tri mjeseca nakon uspostave nove vlasti, parlamentarni mehanizmi za nadzor nad reformama proisteklima iz pregovora s EU nisu precizirani, baš kao niti ukupno sudjelovanje Sabora u europskim poslovima.** Prema neslužbenim informacijama, Nacionalni odbor vjerojatno će nastaviti s radom sve do ulaska Hrvatske u EU u srpnju 2013., no nije jasno što će dotad točno raditi, a prema našim saznanjima dosad se nije sastao niti je sudjelovao u razmatranju informacija koje je Vlada dostavila EK u ožujku 2012. za potrebe šestomjesečnog monitoringa obveza proisteklih iz pregovora, posebice u Poglavlju 23.

Predlažemo da se kao kratkoročna mjera do srpnja 2013. Nacionalni odbor fokusira na praćenje provedbe pristupnih obveza putem tematskih rasprava o stanju reformi vezano uz pojedina poglavlja, s naglaskom na Poglavlje 23 koje predstavlja okosnicu za vladavinu prava, a time i pretpostavku ukupnog društvenog i ekonomskog razvoja. Tražimo da se sjednice Nacionalnog odbora otvore javnosti jer za tajnost nema baš nikakvog opravdanja te da se u svrhu iznošenja nezavisnih ocjena provedbe reformi i doprinosa raspravi uključe predstavnici/e civilnog društva, odnosno zainteresirane javnosti. Organizacije okupljene oko Platforme 112 smatraju da **parlamentarni odbori**

trebaju ojačati svoje kapacitete i aktivnosti nadzora nad reformama u svom djelokrugu, pri čemu bi uz jačanje stručnih službi i vanjske članove odbora iz redova akademske zajednice, struke i civilnog društva bilo korisno i aktiviranje pododbora za nadzor nad reformskim politikama, s godišnjim planom razmatranja izvještaja izvršnih vlasti, ali i nezavisnih analiza.

Paralelno s tim predlažemo da se što prije otvori rasprava i potraže modeli za jačanje nadzorne uloge Sabora nad reformama proisteklima iz pregovora, kao i za parlamentarni nadzor nad odnosima RH i EU u uvjetima članstva. Podsjećamo i na trenutno nedostatne stručne kapacitete Sabora, ali i manjkavu educiranost zastupnika o ulozi nacionalnih parlamenata u zakonodavnom postupku na razini EU, na što vodstvo Sabora treba pronaći pravodobni odgovor.

Najavljene izmjene Poslovnika Sabora RH pozdravljamo kao priliku za jačanje uloge Sabora kao glavnog prostora za političku raspravu u kojoj uz zastupnike trebaju sudjelovati i građani te zainteresirana javnost. Obnova povjerenja građana u parlament i snaženje njegove deliberativne funkcije ključno je za legitimitet političkog procesa. Uključivanje zainteresirane javnosti način je na koji zastupnici dobivaju dragocjene informacije o stvarnim učincima političkih odluka, što je pak nužno za djelotvoran nadzor parlamenta nad izvršnom vlasti. **Stoga se zalažemo za izmjene Poslovnika kojima će se svi odbori otvoriti za stalne vanjske članove, odabrane putem transparentne procedure i kriterija stručnosti i reprezentacije interesa. Zalažemo se za uvođenje prethodnih i tematskih rasprava koja omogućuju stvarni i pravodobni utjecaj Sabora na konačni sadržaj propisa i strateških dokumenata, ali i na ocjenu provedbe politika. Predlažemo i da se temeljem novog poslovnika pripreme i smjernice za veću djelotvornost rada saborskih tijela i plenarnih rasprava.**

Ocjena rada nove vlasti s obzirom na kvalitetu demokracije

Kako smo istakli u Platformi 112, nismo podanici spremni na šutnju i trpljenje – mi smo građani! Stoga zahtijevamo *politički sustav koji će umjesto kontrole građana osigurati građansku kontrolu nad tijelima javne vlasti, uz preuzimanje političke odgovornosti dužnosnika i društvenu odgovornost medija lišenih utjecaja politike i oglašivača.* Preduvjet za ovakav oblik građanske uključenosti su *građani obrazovani i odgojeni za aktivno sudjelovanje u političkim procesima,* koji su ujedno potpuno, točno i pravovremeno informirani posredstvom nezavisnih medija i neposredno od tijela javne vlasti.

Naših dvadeset pet zahtjeva u ovom području usmjereni su na:

- ✓ obrazovni sustav koji građane/ke priprema za aktivno građanstvo;
- ✓ sveobuhvatnu reformu izbornog zakonodavstva i načina ostvarenja biračkog prava;
- ✓ djelovanje tijela javne vlasti temeljeno na načelima transparentnosti i participativnosti;
- ✓ slobodu okupljanja i izražavanja sukladno međunarodnim standardima ljudskih prava i novinarskih sloboda i odgovornosti.

Obrazovni sustav koji građane/ke priprema za aktivno građanstvo

Platforma 112 snažno se zauzima za sustavno uvođenje odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo kroz cijelo osnovno i srednje obrazovanje uz prethodno pokretanje rada sveučilišnih centara za ljudska prava, a s ciljem formiranja odgovornih i aktivnih građana. To pretpostavlja razvoj kurikuluma za temeljno obrazovanje i stručno usavršavanje kadra, te načine praćenja i vrednovanja provedbe programa odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo.

Kao vrlo značajan pozitivan pomak ističemo da je na početku mandata Ministar obrazovanja, znanosti i sporta u nekoliko medijskih nastupa istaknuo Građanski odgoj i obrazovanje kao prioritet. No ostaje otvoreno pitanje operacionalizacije ove namjere koja zahtijeva dosljednost političke volje, a time i dostupnost potrebnih resursa te spremnost na suradnju sa strukom i civilnim društvom tijekom cijelog mandata nove vlade.

Svjesni smo da se pitanje građanskog odgoja i obrazovanja ne može partikularno rješavati unutar tako složenog sustava kao što je odgojno-obrazovni i da je važna pretpostavka za razvijanje pojedinih kurikuluma dovršenje Nacionalnog okvirnog kurikuluma (NOK-a). No također, stojimo na poziciji da uvođenje demokratskih vrijednosti, sadržaja i metoda u nastavu kroz Odgoj i obrazovanje za demokratsko građanstvo može doprinijeti smanjenju nasilja, stvaranju responsivnije školske klime i demokratizaciji samog sustava i da kao takvo može pomoći reformi obrazovnog sustava koju treba provoditi u uskoj suradnji s nastavnicima, ravnateljima i stručnim suradnicima.

Početak prosinca objavljen je Nacrt kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja sukladno Nacionalnom okvirnom kurikulumu (NOK-u). Donošenje Nacrta organizacije civilnog društva mogu podržati, no sam Nacrt ne predstavlja koherentan dokument iz kojeg je moguće započeti provedbu. Potrebno je uvažiti preporuke organizacija civilnog društva i drugih obrazovnih stručnjaka prikupljene u javnoj raspravi, a kurikulum dosljedno uvezati u cjelinu koja će nastavnicima omogućiti provođenje i evaluiranje provedbe. **Predloženom Nacrtu nedostaje i strategijski i operativni plan provedbe, kao i pretpostavke koje je nužno zadovoljiti da do sustavnog uvođenja dođe: plan obrazovanja budućih nastavnika, stručnog usavršavanja nastavnika, kao i financijska projekcija troškova.**

Nakon izbornih promjena, ostala je nejasna i pozicija Nacionalnog odbora za obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo čija je uloga bila stvoriti pretpostavke za uvođenje Odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo, a koji se u proteklih 112 dana nije sastao.

Još uvijek nije jasna uloga osnovanog Sveučilišnog Centra za ljudska prava niti Centra za humane vrijednosti čije je konstituiranje najavljeno, ali nije javno predstavljen plan rada na potrebnim istraživanjima i edukaciji budućih nastavnika.

Smatramo izrazito važnim da Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta preuzme aktivniju ulogu u sustavnom uvođenju Odgoja i obrazovanja za demokratsko i aktivno građanstvo na svim razinama, da se ovaj proces provodi u obuhvatnoj strategiji široj od predloženog Nacrta kurikuluma, a u koju će aktivno biti uključene organizacije civilnog društva i obrazovni stručnjaci. Pritom naglašavamo da je trenutno aktivno više projekata koje provode specijalizirane organizacije civilnog društva putem kojih je moguće već od jeseni provesti pilot projekte u svrhu testiranja i poboljšanja Nacrta

kurikuluma kao i osmišljavanja programa profesionalnog usavršavanja nastavnika. **U svrhu što uspješnije i skorije operacionalizacije Građanskog odgoja, naglašavamo važnost i hitnost izravne službene komunikacije između Inicijative za kvalitetno uvođenje odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo (ODG Inicijativa) i Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta na ovom području, do čega u proteklih 112 dana nije došlo.**

Obuhvatna reforma izbornog zakonodavstva

Stručna i zainteresirana javnost nekoliko godina zagovara donošenje jedinstvenog izbornog zakonika koji bi propisao i uskladio procedure za organizaciju i provođenje svih izbora te referenduma u Hrvatskoj. Bivša Vlada nije imala dovoljno političke volje za sređivanjem stanja u izbornom procesu što se ponekad negativno odražavalo na integritet izbornih postupaka u svim segmentima.

Na temelju saznanja GONG-a i praćenja rada nove Vlade, postoje ozbiljne najave kako je Vlada kao jedan od prioriteta prepoznala potrebu za temeljitom izbornom reformom, te da će Ministarstvo uprave imati ulogu nositelja izborne reforme u suradnji s drugim institucijama. S obzirom na raznolikost razina potrebnih promjena, brojne tematske cjeline koje je potrebno uvrstiti u reformu i imajući u vidu vremenski okvir vezan za izborne cikluse u 2013. i 2014. godini, GONG je u izravnom kontaktu s Ministarstvom uprave predložio transparentan proces izmjena izbornog zakonodavstva koji uključuje sve relevantne dionike, utemeljen na evaluaciji postojećeg stanja, definiranju ključnih pitanja i prioriteta, uvažavanju komparativnih analiza i stručnih savjeta. Cilj procesa je dobiti fokusirane i razrađene opcije za svaki od postojećih problema pravnog okvira s jasno definiranim mehanizmima provedbe opcija. Ovakav proces podrazumijeva aktivan pristup institucija-koordinatora procesa te ostavlja prostor za usuglašavanje stručnih stavova, kao i raznih političkih opcija.

Ministarstvo uprave je u načelu prihvatilo predloženi model i započelo s formiranjem radnih skupina za izborni sustav, popise birača, financiranje političkih stranaka i izbornih kampanja te za referendum. Početak rada radnih skupina očekuje se sredinom travnja. Dodatno, Ministarstvo uprave je prošle godine započelo s radom na nacrtu izbornog kodeksa u smislu usklađivanja tehničkih aspekata izbornog procesa poput rokova, procedure kandidiranja, sastava i broja biračkih odbora što može poslužiti kao podloga za izradu novog izbornog kodeksa.

S obzirom da će se lokalni izbori održati u svibnju 2013. godine pojedini segmenti izborne reforme, poput izmjena Zakona o financiranju političkih aktivnosti i izborne promidžbe, trebaju biti prioriteta jer će sadašnje odredbe (otvaranje posebnih računa, izvještavanje, nadzor) biti teško primjenjive na lokalnim izborima, a upitno je hoće li se osigurati transparentnost financiranja izborne kampanje na lokalnim izborima. Državno izorno povjerenstvo (DIP) je uputilo Ministarstvu uprave prijedloge unaprjeđenja Zakona, a Ministarstvo uprave je neformalno najavilo prihvaćanje prijedloga DIP-a.

Ministarstvo uprave je naznačilo da bi tijekom 2012. moglo doći do jasnijeg reguliranja odnosa predstavničkog tijela (vijeće/skupština) i izvršne vlasti (načelnici, gradonačelnici,

župani i njihovi zamjenici) na lokalnim razinama kao i promjenu načina opoziva čelnika izvršne vlasti.

Temelj integriteta izbornog procesa su pouzdani i točni popisi birača. Jedan od osnovnih preduvjeta za sređivanje stanja u popisima birača je Zakon o prebivalištu. Ministarstvo unutarnjih poslova započelo je s pripremom novog Zakona, a završni nacrt će pripremiti Ministarstvo uprave. Neformalno je najavljena opsežna javna rasprava te donošenje Zakona kroz dva čitanja.

Pored izbornih postupaka važno je regulirati i procedure za referendum, a posebno olakšati uvjete pokretanja referenduma građanske inicijative. Pomoćnik ministra uprave je na javnom skupu GONG-a najavio osnivanje radne skupine za referendum koja bi trebala predložiti određena rješenja za poboljšanje Zakona o referendumu.

Tražimo i očekujemo da će se u reformi izbornog zakonodavstva posebna pažnja usmjeri na otklanjanje diskriminacije osoba s invaliditetom u izbornom postupku te time ostvariti zahtjevi Platforme 112 za sustavnim **osiguranjem prilagodbe i podrške osobama s invaliditetom na biračkim mjestima, omogućavanjem ostvarenja biračkog prava osobama na liječenju ili skrbi u zdravstvenim ili socijalnim ustanovama te, što smatramo kritičnim pokazateljem deficita vladavine prava u Hrvatskoj, omogućavanje biračkog prava osobama koje su lišene poslovne sposobnosti** u skladu s *Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom*.

Djelovanje tijela javne vlasti temeljeno na načelima transparentnosti i participativnosti

Od velike je važnosti najava i imenovanje radne skupine za izradu Zakona o pravu na pristup informacijama koja uključuje i predstavnike organizacija civilnog društva (GONG, Transparency International Hrvatska) te stručnjake iz akademske zajednice. Ključni je zahtjev Platforme 112 da ovaj proces rezultira usklađivanjem ZPPI-a, ali i Zakona o tajnosti podataka s Ustavom RH na način da tajnost postane izuzetak koji je nužno propitivati i provjeravati putem neovisnog povjerenika za informacije. Uz to, u sklopu aktualne revizije Zakona o zaštiti okoliša, a koju prati Zelena akcija, također članica Platforme 112, zalažemo se za usklađivanje odredbi koje se odnose na pravo na pristup informacijama s odredbama Zakona o pristupu informacijama. Očekujemo da će se oba zakonodavna postupka provesti transparentno u redovnom postupku, no s jasnim rokovima, svakako do kraja 2012. godine.

No, dok promjena spornog zakonskog okvira za pravo na pristup informacijama tek započinje, u hrvatskoj upravnoj praksi nadalje tajnost podataka ima veću težinu od prava na pristup informacijama i javnog interesa. Na to nedvosmisleno ukazuje već spomenuta presuda Upravnog suda kojom je odbijena žalba GONG-a na uskratnu životopisa kandidata za Povjerenstvo za sprječavanje sukoba interesa od strane Hrvatskog sabora, ali i recentni natječaj za dva člana Vijeća za elektroničke medije s minimalnim opsegom objave javnog poziva. Ilustrativan je i ustrajan otpor Agencije za elektroničke medije spram zahtjeva za objavom koncesijskih ugovora za emitiranje televizijskih programa na nacionalnoj razini. Naime, čak nakon što je Agencija za zaštitu tajnosti podataka napravila pozitivan iskoraka i poništila rješenje AEM-a kojom s odbija pružiti informacije o koncesijskim ugovorima (tražene su preslike), Agencija se i dalje protivi tom rješenju te je podigla tužbu pred Upravnim sudom! Podsjećamo da su koncesije u sferi elektroničkih medija javno dobro te da bi funkcija AEM-a trebala biti upravo zaštita javnog interesa u upravljanju tim dobrom! Temeljem dosadašnjeg tijeka strateških litigacija koje je pokrenuo

GONG, Upravni sud uporno odbija izvršiti test javnog interesa u svim dosadašnjim tužbama gdje je test izričito zatražen, dok je AZOP izvršio test javnog interesa u jednom slučaju tijekom 2011. godine.

Loša praksa netransparentnosti su i redovita kašnjenja objave i rasprave godišnjih izvještaja državnih i javnih institucija i poduzeća koja onda gube svoju svrhu, a nedavni ilustrativni primjer je bilo izvješće za 2010. godinu Državnog ureda za reviziju o provedenoj financijskoj reviziji političkih stranka i nezavisnih zastupnika za 2010. godinu koje je u Saboru raspravljano tek u ožujku 2012. godine, a time i nakon provedenih parlamentarnih izbora!

U pogledu transparentnosti zakonodavnog procesa, još uvijek nije došlo do raskida s lošom praksom nepoštivanja Kodeksa savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u donošenju propisa koji se pritom i dalje pretežno donose po hitnom postupku, čime se potkopava participativna demokracija. Nepoštivanje procedure savjetovanja pritom je u kontrastu s evidentno većom otvorenošću čelnih osoba u nizu resora spram primjedbi i prijedloga civilnog društva i javnosti. Od ukupno 35 prijedloga nacrtu zakona razmatranih na 18 sjednica Vlade održanih zaključno s 29. ožujkom, samo je jedan nacrt zakona objavljen na internetskoj stranici ministarstva i prošao je kroz javnu raspravu - Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o javnom okupljanju! Istodobno, od 54 zakona koji su razmatrani u Hrvatskom saboru, njih 48 prošlo je kroz hitnu proceduru (od preostalih 6, u 5 se slučajeva radi o zakonskim prijedlozima opozicije - Hrvatskih laburista - koji su redom odbijeni, što je nastavak lošeg i arogantnog ponašanja prošle vlasti). Unatoč obrazloženju da se u mnogo slučajeva radilo o tehničkim usklađivanjima u skladu s novim ustrojem institucija, ističemo apsolutno neprihvatljiv slučaj Zakona o socijalnoj skrbi koji je hitnom procedurom mijenjan, uz obrazloženje da je prethodni zakon bio neprimjenjiv upravo stoga što je i hitno donesen bez adekvatnog doprinosa struke! Umjesto da se krene u izradu cjelovite socijalne politike, i to temeljem pouka o reformskim pokušajima i popustima iz prošlog desetljeća, koji uključuje i neiskorištenost zajma Svjetske banke, vrijeme se troši na takozvane vatrogasne mjere upitnih učinaka.

Poštivanje procedura javne komunikacije i konzultacija omogućuje predvidljivost i jednakopravnost u pristupu informacijama i samom odlučivanju svim zainteresiranim stranama te je ključno za vjerodostojnost odluka nove vlasti i toliko potrebnu promjenu političke kulture. **Stoga tražimo da hitna procedura i izostanak javnog savjetovanja napokon postanu dobro obrazložene iznimke, a ne pravilo donošenja zakona te da Vlada obnovi dobru praksu iz doba premijera Račana kada su svi novinari imali jednak pristup članovima Vlade prilikom redovitih konferencija za tisak nakon sjednica Vlade. Očekujemo i znatno veću prisutnost premijera u javnosti jer je njegova odgovornost da građanima obrazloži i pojasni smjer ukupne politike te posebno značajne odluke koje donosi Vlada.**

U svjetlu ovih loših praksi, *ističemo da je Vlada 5. travnja 2012. usvojila Akcijski plan Partnerstva za otvorenu vlast 2012. - 2013. koji bi trebao predstavljati zaokret prema transparentnosti političkog odlučivanja i javnog upravljanja. Akcijski plan sadrži niz mjera definiranih u dijalogu između vlasti i civilnog društva, s naglaskom na transparentno upravljanje proračunom, javne nabave, rad javnih poduzeća, financiranje političkih stranaka, javni uvid u imovinu dužnosnika i rukovodećih službenika, pristup informacijama i sudjelovanje javnosti u oblikovanju javnih politika.* Svaka mjera razrađena je u niz aktivnosti

sa specificiranim rokovima i nositeljima i dodatnim financijskim sredstvima (koja za većinu mjera nisu potrebna). **Ovaj dokument shvaćamo kao niz konkretnih političkih obaveza za podizanje kvalitete javnog upravljanja i participativne demokracije te sustavno sprječavanje korupcije čiju će provedbu udruge okupljene oko Platforme 112 aktivno podupirati i kritički pratiti.** Ukoliko nova vlast ispuni preuzete obveze, opravdat će spremnost Hrvatske da se pred svojim građanima, ali i u međunarodnom kontekstu dokaže i založi za otvorenost kao temeljno načelo demokratske vladavine.

Posebno ističemo mjere koje se podudaraju sa zahtjevima Platforme 112 s obzirom na transparentnost i participaciju u djelovanju vlasti:

- ✓ U području *Sudjelovanje građana i civilnog društva*, predviđena je uspostava sustava sudioničke izrade i praćenja provedbe državnog i lokalnih proračuna te poboljšanje prakse savjetovanja sa zainteresiranom javnošću, i to uz *online* bazu savjetovanja, obuku koordinatora i praćenje primjene Kodeksa, **izmjenama Poslovnika Vlade Republike Hrvatske** na način da je u članku 29. stavku 4., uz prijedlog zakona i drugih propisa, propisana obveza dostave izvješća o provedenom savjetovanju, **te u stavku 5. obaveza upućivanja prijedloga nacрта propisa u postupak savjetovanja sukladno Kodeksu i planu savjetovanja o nacrtima zakona, drugih propisa i akata koje donosi čelnik nadležnog tijela uz plan zakonodavnih aktivnosti.** Rok za ovu izmjenu je rujan 2012.
- ✓ U području **fiskalne transparentnosti** predviđena su poboljšanja sadržaja i transparentnosti proračunskih dokumenata; transparentnosti poslovanja trgovačkih društava od posebnog državnog interesa; povećanja razumljivosti i dostupnosti ključnih državnih i lokalnih proračunskih dokumenata građanima.
- ✓ U području Pristupa informacijama planira se poboljšanje zakonskog okvira za ostvarivanje prava na pristup informacijama, dostupnosti podataka o trošenju javnih resursa i sadržaju relevantnih registara (uključujući i financiranje političkih stranaka te objavu svih ugovora o koncesijama za pružanje medijskih usluga televizije i radija, no bez natječajne dokumentacije).

Sloboda okupljanja

U ovom je razdoblju *otvoren proces izmjene ustavno neprihvatljivih odredbi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnom okupljanju kojima će se napokon ukinuti potpuna zabrana javnog okupljanja na Markovom trgu i provesti odluka Ustavnog suda iz srpnja 2011. godine kojom se neke odredbe tog zakona proglašavaju neustavnima.* Platforma 112 pozdravlja otvorenost Ministarstva unutarnjih poslova za sudjelovanje u javnoj raspravi organiziranoj od strane organizacija civilnog društva te djelomično uvrštavanje komentara civilnog društva u konačni prijedlog Izmjena i dopuna zakona. Međutim, zamijetili smo kako se nije postupalo u skladu s *Kodeksom savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata* u smislu da nisu sve promjene verzija Nacrta prijedloga javno objavljene. Što se tiče samog sadržaja Konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnom okupljanju kojeg je prihvatila Vlada RH, predloženo rješenje sadrži manjkavosti koje je nužno otkloniti s obzirom na odluku Ustavnog suda, kvalitetu zaštite ljudskih prava, ali i provedivost zakona. Stoga se organizacije okupljene oko Platforme 112 zalažu za:

- ✓ primjenu općih odredbi Zakona o javnom okupljanju na prostor Trga sv. Marka u Zagrebu, uz ograničenje prava na javno okupljanje na tom prostoru u skladu sa specifičnim sigurnosnim potrebama svakog pojedinačnog slučaja;
- ✓ ukidanje selektivnih odredbi kojima se ovim Zakonom ograničava jedino mirno okupljanje i javni prosvjed, a ne i druge vrste javnog okupljanja, što je direktno suprotno već spomenutoj odluci Ustavnog suda;
- ✓ smanjenje udaljenosti mjesta održavanja mirnog okupljanja i javnog prosvjeda od objekata u kojima su smješteni Hrvatski sabor, Vlada Republike Hrvatske i Ustavni sud RH s 10 na 4 metra;
- ✓ neograničeno vremensko trajanje okupljanja od 0 do 24h;
- ✓ neograničeni broj sudionika javnog okupljanja na tom prostoru;
- ✓ ukidanje odredbi o dozvoljenom smjeru dolaska sudionika koje je diskriminatorno za osobe s invaliditetom;
- ✓ jednako postupanje prema sudionicima mirnih okupljanja i javnih prosvjeda u odnosu na druge oblike javnog okupljanja;
- ✓ smanjenje dužnosti organizatora, voditelja i redara na mirnom okupljanju i javnom prosvjedu, isključivu nadležnost policijskih uprava (a ne privatnih tvrtki) za održavanje reda i mira i naglašavanje pozitivne dužnosti države da štiti i facilitira mirno okupljanje i javni prosvjed.

Sloboda izražavanja/medijska politika

U tržišno orijentiranim medijskim sustavima poput našega, javni mediji morali bi što više ublažiti svoju tržišnu utrku i tako pridonijeti kvaliteti programa i zaštiti novinarske struke od destruktivnog utjecaja oglašavanja i prikriivenoga PR-a. Time će ujedno štititi pravo na informaciju građana koji ih financiraju. Također, tako se štite i osnovne stečevine javnih medija kao što su zaštita kvalitete i raznolikosti programa i poštivanje gledatelja i slušatelja kao mislećih građana, a ne kao broja kroz koji se ostvaruje dobit.

Pozdravljamo činjenicu da je nova ministrica kulture Andrea Zlatar Violić u svojim prvim istupima istaknula donošenje strategije medijske politike kao jedan od političkih prioriteta Ministarstva kulture. Ta strategija bi, prema njezinim riječima, trebala dati rješenje kontinuirane krize javnih medija, kao i problema marginalnog položaja neprofitnih medija. Ministrica je najavila i jačanje novinarskog utjecaja na odabir urednika javnih medija, posebice HRT-a.

Zabrinjava nas pritom manjak kadrovskih kapaciteta Ministarstva za suočavanje s problematikom medijske politike. Radi rješavanja toga problema predlažemo projekt izrade strategije medijske politike, koji bi uključivao i reviziju paketa medijskih zakona. Izrada strategije medijske politike kroz taj bi projekt dobila stručnu podršku, a on bi predviđao participativni proces u kojem bi sudjelovale sve zainteresirane strane. Naglašavamo da se medijska politika i medijski sustav trebaju graditi u kontekstu njihovog doprinosa demokratskoj vladavini.

U prva tri mjeseca novoga mandata Ministarstvo kulture angažiralo se oko rješavanja krize na HRT-u, pripremom izmjena zakona o toj medijskoj ustanovi i sudjelovanjem na javnim tribinama koje su organizirale strukovne udruge i organizacije civilnog društva. Očekujemo davanje javnosti na uvid nacрта tih zakonskih rješenja.

Zagovaračka mreža smatra najavljeno ukidanje *Vjesnika* posljedicom dvaju desetljeća izuzetno loše upravljačke politike i podvrgavanja toga dnevnika dosljednoj političkoj kontroli; istodobno, inzistiramo na tome da sudbina *Vjesnika* ne smije zateći druge javne medije. Smatramo da su hrvatskoj javnosti potrebni kvalitetni i utjecajni javni mediji, koji bi obavljali funkciju relevantnog informiranja i educiranja građanki i građana. Zahtijevamo i spas *Vjesnikove* arhive, koja bi trebala biti prebačena u Hrvatski državni arhiv, gdje bi bila dostupna svim zainteresiranim korisnicima i korisnicama.

Članovi i članice Vijeća za elektroničke medije ubuduće moraju biti birani uz puno poštivanje kriterija koji su navedeni u čl. 68. Zakona o elektroničkim medijima – što dosad nije bio slučaj. Posebno važnim smatramo utvrđivanje jasnih kriterija za medijske sadržaje od javnog interesa i primjenu tih kriterija na svim razinama, što bi podrazumijevalo i stavljanje izvan snage podzakonskih akata koji svjedoče o poremećenim vrijednostima koje dominiraju u današnjem javnom prostoru – npr. „Popis značajnih događanja“ koji je Vijeće za elektroničke medije donijelo 2008. godine na osnovu čl. 34. Zakona o elektroničkim medijima. Taj „Popis“ taksativno nabroja 15 „značajnih događanja“, među kojima je 14 natjecanja u vrhunskom sportu, te na 15. mjestu otvorenje triju kulturnih festivala od nacionalnog značaja.

Smatramo važnim zakonsko definiranje pojma neprofitnih medija i jasno određivanje njihova statusa i društvene važnosti. Ministarstvo kulture je u prethodnom mandatu prihvatilo kriterije za vrednovanje portala koji su mu bili predloženi od strane inicijative neprofitnih portala i portala u kulturi te ih je djelomično počelo primjenjivati u natjecajima za javne potreba u kulturi. Te kriterije potrebno je u potpunosti primjenjivati. Kriterije slične ovima za portale potrebno je uspostaviti i za sve druge medije koji sudjeluju u natjecajima za javne potpore na državnoj i na lokalnim razinama.

Portalima i neprofitnim video, TV i radio produkcijama potrebno je osigurati sustavnu i kontinuiranu financijsku podršku putem osnivanja fonda za unaprjeđenje statusa neprofitnih medija i produkcija u koji će se odvajati sredstva iz državnog proračuna i putem javnog natječaja, a uz prethodno uspostavljene jasne kriterije i natjecajne procedure. Uvesti obvezujuće mjere za javne elektroničke medije, a poticati profitne da jedan dio svog programskog prostora, putem javnog natječaja, otvore popunjavanju programskim sadržajima neprofitnih produkcija. Zakonski je nužno omogućiti pristup Fondu za poticaje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija, širem krugu natjecatelja uključujući i neprofitne produkcije i rad toga fonda učiniti u potpunosti transparentnim.

Ocjena rada nove vlasti s obzirom na borbu protiv korupcije i za javni interes

Javni interes vidimo kao nit vodilju i načelo djelovanja svih nositelja javnih dužnosti te glavni kriterij za donošenje odluka. Nedvosmislene, precizne zakonske odredbe, procedure i kriteriji vezani uz raspolaganje javnim resursima jedini su jamac zaštite javnog od privatnih i posebnih interesa i korupcije. Stoga od nove vlasti, putem naših petnaest specifičnih zahtjeva u ovom području tražimo:

- (1) postavljanje institucionalnog i zakonodavnog okvira koji će učinkovito sprečavati i kažnjavati političku i korupciju unutar tijela javne vlasti;
- (2) zaštitu prirodnih i javnih resursa od partikularnih interesa;

(3) veća izdavanja za odgojno obrazovni sustav koji će svakom građaninu/ki osigurati jednakopravnost prilikom upisa u vrtiće, škole i visokoškolske ustanove.

Postavljanje institucionalnog i zakonodavnog okvira koji će učinkovito sprečavati i kažnjavati političku i korupciju unutar tijela javne vlasti

U pogledu zahtjeva za izmjenom Zakona o sprečavanju sukoba interesa, udruge koje prate ovu problematiku, Transparency International Hrvatska i GONG, dobile su informaciju od Ministarstva uprave da se krenulo s izradom novog zakona, pri čemu udruge traže transparentan proces u redovnoj proceduri, uz uključivanje akademske zajednice i civilnog društva i široku javnu raspravu. Postoje naznake da je Ministarstvo spremno uvesti iskustvo i reference u borbi protiv korupcije i sukoba interesa među kriterije za članove Povjerenstva.

U sklopu izrade Akcijskog plana Partnerstva za otvorenu vlast, specijalizirane udruge koje su i članice Platforme 112 zalagale su se za uvrštenje i razradu našeg zahtjeva za operacionalizacijom ustavnog načela prava pristupa informacijama, koje u praksi mora postati mehanizam sprečavanja zloupotrebe nužnosti zaštite nekih informacija. Iako svi prijedlozi nisu prihvaćeni, Akcijski plan sadrži mjere za proaktivnu objavu netajnih podataka npr. svih ugovora sklopljenih od strane institucija s pravnim osobama.

U pogledu zahtjeva za efikasnim i koordiniranim nadzorom nad financiranjem kampanja i redovnih aktivnosti političkih stranaka, postoje pokazatelji da je došlo do pozitivnih pomaka u funkcioniranju nadzora. Temeljem nadzora nad financiranjem parlamentarnih izbornih kampanji, DIP je poslao 11 slučajeva Državnom odvjetništvu na postupanje i pokretanje postupaka. Državno je odvjetništvo pokrenulo proces protiv HSS-a u jednom slučaju, dva prijedloga DIP-a su odbili, a na 8 slučajeva izvidi su u tijeku. Akcijski plan Partnerstva za otvorenu vlast sadrži mjeru evaluacije primjene Zakona o financiranju političkih aktivnosti i izborne promidžbe, pretpostavljamo u svrhu njegova poboljšanja u sklopu reforme izbornog zakonodavstva, ali i poboljšanja provedbenih mehanizama, te stvaranje preduvjeta za javnu objavu i trajnu dostupnost podataka o donatorima izbornih kampanja i redovnog političkog djelovanja, i to do kraja ove godine. Potonje je na tragu prijedloga GONG-a u sklopu izrade Akcijskog plana za uspostavom jedinstvene baze ili registra svih donatora političkim strankama i kampanjama. Ove mjere smatramo izuzetno važnima te ćemo njihovu provedbu pozorno pratiti i poticati.

Dosad nema naznaka promjena u smjeru zahtjeva Platforme 112 koji se odnose na učinkovitije detektiranje nezakonitog bogaćenja putem primjene mehanizma neobjašnjivog bogatstva u skladu s člankom 20. Konvencije o sprječavanju korupcije te uspostave mehanizama za građanske prijave Poreznoj upravi uočenih nesrazmjera imovine i prihoda, kao što nema niti naznaka da će se pojačati zakonska zaštita zviždača, aktivista i novinara u slučajevima korupcije.

Zaštita prirodnih i javnih resursa od partikularnih interesa

Prošla Vlada je nekoliko mjeseci prije parlamentarnih izbora na vrhuncu populizma donijela Zakon o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama, kojim se gotovo bez ikakvih kriterija dopušta legalizacija velikog dijela nelegalno izgrađenih objekata. Nova

Vlada radi jedan veliki korak natrag i u javnu raspravu upućuje prijedlog izmjena i dopuna ovog Zakona kojim se ukidaju čak i minimalna ograničenja postojećeg Zakona te se omogućava legalizacija na površinama izvan građevinskog područja u zaštićenom obalnom području mora u pojasu do 70 m, na osobito vrijednom poljoprivrednom zemljištu i u zaštićenim šumama. Problem bespravne gradnje predstavlja ozbiljan i kompleksan problem te ga se ne može riješiti preko noći zakonom koji bi faktički izjednačio sve tipove bespravne gradnje. Prije donošenja bilo kakvog zakona, potrebno je tipizirati sve oblike bespravne gradnje te zatim precizno kvantificirati koliko primjerice ima bespravno izgrađenih objekata koji su namjenom, veličinom i smještajem u skladu s prostornim planom, koliko ima previsokih objekata, koliko ima preširokih objekata, a koliko je objekata izgrađeno izvan građevinskog područja budući da to nisu ravnopravni oblici bespravne gradnje i ne može se s njima postupati na isti način. Nakon izrade detaljne analize stanja potrebno je otvoriti široku prethodnu javnu raspravu, s ciljem pronalaska najboljeg modela legalizacije bespravno sagrađenih objekata. Tek nakon toga, temeljem zaključaka prethodne javne rasprave, potrebno je izraditi Nacrt prijedloga zakona koji se upućuje u javnu raspravu.

Slično kao u gore navedenom primjeru, bivša Vlada je 5 mjeseci prije parlamentarnih izbora promijenila Zakon o poljoprivrednom zemljištu te smanjila iznos naknade za prenamjenu poljoprivrednog zemljišta sa 50% na 5%, odnosno sa 100% na 10% za osobito vrijedno i vrijedno obradivo poljoprivredno zemljište, i time dodatno povećala prostor za špekulacije sa zemljištem i korupciju prilikom izmjena prostornih planova te omogućila nepovratno uništavanje visoko vrijednog poljoprivrednog zemljišta kao resursa za budući razvoj Hrvatske. Na žalost, nova Vlada nije napravila ništa da ukine ove potencijalno koruptivne elemente iz Zakona, čime je dala prešutni pristanak daljnjoj devastaciji poljoprivrednog zemljišta.

Pojedini gospodarstvenici i političari pod izlikom ublažavanja posljedica financijske krize ističu potrebu za privatizacijom tvrtki koje obavljaju javne i komunalne usluge ili upravljaju prirodnim resursima. Ovakvi potezi u pravilu rezultiraju poskupljenjem javnih usluga te prekomjernom eksploatacijom prirodnih resursa. Stoga tražimo od Hrvatskog Sabora usvajanje Saborske deklaracije kojom bi se ovakav scenarij onemogućio.

Vezano uz zahtjeve koji se odnose na veća izdavanja za odgojno obrazovni sustav koji će svakom građaninu/ki osigurati jednakopravnost prilikom upisa u vrtiće, škole i visokoškolske ustanove, umjesto u predizbornom programu najavljenih i nužnih povećanja izdvajanja za znanost i visoko obrazovanje ukupna su izdvajanja u tom području dodatno smanjena.

Najavljenim usklađivanjem upisnih kvota na fakultetima s potrebama tržišta rada nova Vlada namjerava delegirati kreiranje obrazovnih politika projekcijama, ustvari spekulacijama o budućim gospodarskim trendovima, čime otvara prostor za daljnju redukciju društva primarno na tržište, a sveučilišta na doslovce tvornice radne snage. Neprestano promjenjivo tržište nikako ne može biti valjana mjera oblikovanja visokoobrazovnog polja.

Najavljeno besplatno obrazovanje i u izvedbi nove Vlade daleko je od besplatnog obrazovanja kako je ono bilo artikulirano u studentskim prosvjedima 2009. godine i prošlogodišnjem štrajku akademskih radnika. Varirajući u najavama od besplatnog studija za sve redovite studente do besplatnog školovanja za sve redovite i uspješne

studente i ova Vlada očito ne namjerava napraviti ništa kako bi se, s jedne strane, zaustavila višegodišnja loša praksa pojedinih hrvatskih fakulteta da samo zbog prihoda od školarina upisuje prekomjeran broj studenata, kao i etički neprihvatljiva financijska penalizacija studenata, odnosno tzv. mogućnost „otkupa neuspjeha“.

U tom smislu tražimo od Ministarstva obrazovanja, znanosti i sporta da otvori dijalog sa Sindikatom visokog obrazovanja i znanosti Akademska solidarnost kako bi dugoročna politika razvoja visokog obrazovanja i znanosti uključila polazišta Sindikata izražena u njihovoj Deklaraciji.

Ocjena rada nove vlasti s obzirom na ravnopravnost i dostojanstvo svih ljudi

Zaštita i promocija ljudskih prava, posebno prava ranjivih i manjinskih skupina u RH trebala bi biti jedno od primarnih načela u kreiranju javnih politika. Kako je dio standarda zaštite ljudskih prava ušao u domaće zakonodavstvo kroz proces pristupanja RH Europskoj uniji, očekujemo od nove vlasti da bez obzira na izostanak pritiska „izvana“ samostalno snažno promovira i poštuje standarde zaštite ljudskih prava, naročito ranjivih i manjinskih skupina u RH. **Stoga od nove vlasti tražimo provedbu naših 39 zahtjeva usmjerenih na:**

- ✓ Unapređenje i dosljednu primjenu antidiskriminacijskih zakonskih odredbi, uključujući i primjenu predviđenih sankcija;
- ✓ Unapređenja pravnog i institucionalnog okvira za zaštitu socijalno isključenih građana/ki, naročito u odnosu na obaveze preuzete Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom;
- ✓ Uspostave efikasnih mehanizama ostvarenja radničkih prava;
- ✓ Učinkovitog i uistinu nezavisnog građanskog nadzora nad sigurnosnim aparatom: vojskom, policijom i sigurnosno-obavještajnim službama;
- ✓ Promociju ljudskih prava i izgradnju mira u vanjskoj politici Republike Hrvatske, kroz međunarodnu razvojnu pomoć.

Unapređenje i dosljedna primjena antidiskriminacijskih zakonskih odredbi, uključujući i primjenu predviđenih sankcija

U jednom od najosjetljivijih područja suzbijanja diskriminacije, a to je proporcionalno zapošljavanje manjina u tijelima državne uprave još uvijek nema napretka. Niti nova vlast nije pokazala značajne inicijative u pogledu ispunjavanja zahtjeva za sustavno i potpuno provođenje Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina posebice članka 22., kao niti za uspostavu neovisnog nadzora nad provedbom postupaka natječaja za zapošljavanje u državnim i javnim službama koji bi omogućio efikasnu kontrolu nad primjenom navedene odredbe Ustavnog zakona.

Pozitivan pomak uočavamo u najavi Izmjena i dopuna Zakona o suzbijanju diskriminacije, međutim do sada vlast nije najavila u kojem pravcu će ići izmjene, niti se izjasnila o mogućnosti ukidanja ili ograničavanja nekih iznimaka od primjene toga zakona, a koje su postavljene apsolutno i na taj način uzrokuju nemogućnost sankcioniranja nekih oblika diskriminacije prema određenim skupinama kao što su osobe sa invaliditetom (posebice osobe lišene poslovne sposobnosti), stranci, osobe homoseksualne orijentacije, osobe u

izvanbračnim i/ili istospolnim zajednicama. Također, Vlada još uvijek nije imenovala (barem ne javno) radnu skupinu za Izmjene i dopune ovog Zakona, niti kontaktirala organizacije civilnog društva koje se bave ovim pitanjem. Pozivamo Vladu RH da svakako otvori dijalog sa OCD po pitanju izmjena Zakona o suzbijanju diskriminacije, te uvaži *policy* prijedloge Antidiskriminacijske mreže.

Također nema konkretnog napretka u pogledu revizije školskih udžbenika u pogledu rodnih stereotipa i nedostatka promocije rodne ravnopravnosti. Jednako tako, još uvijek nema službenih najava o smanjivanju diskriminacije istospolnih parova kroz reguliranje okvira bračne zajednice ili minimalno registriranog partnerstva. **U tom smislu Vlada RH dala je jasne signale da ispunjavanje ovog zakona neće ići kroz izmjene Obiteljskog zakona što pokazuje nespремnost na potpuno ukidanje diskriminacije životnih zajednica istospolnih parova i heteroseksualnih parova u smislu omogućavanja prava na brak.**

Unapređenje pravnog i institucionalnog okvira za zaštitu socijalno isključenih građana/ki, naročito u odnosu na obaveze preuzete Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom

Proces ustroja novog Ministarstva socijalne politike i mladih čini se da teče vrlo sporo i dosad nova vlast nije objavila svoje prioritete u području reforme sustava socijalne zaštite i daljnje korake u ostvarenju ciljeva politike socijalnog uključivanja, što je i pristupna obveza RH. Istodobno, izmijenjen je Zakon o socijalnoj skrbi, i to u hitnom je postupku, uz krajnje ograničene konzultacije sa zainteresiranom javnosti koje na kraju nisu imale gotovo nikakvog konkretnog utjecaja na sam prijedlog zakona. U sadržajnom smislu sadašnji Zakon preuzima većinu loših rješenja koja je postavio prethodni Zakon o socijalnoj skrbi (NN 57/11), a najznačajnije izmjene odnose se na dio Zakona koji govori o Obavljanju djelatnosti socijalne skrbi. Budući da se radilo o relativno malim izmjenama, smatramo da nije bilo nikakve potrebe da se u donošenje novog zakona ide po hitnoj proceduri, nego se moglo pristupiti izmjenama i dopunama starog zakona.

U sadržajnom smislu novom Zakonu o socijalnoj skrbi (NN 33/12) može se prigovoriti mnogo toga, a prije svega da ignorira obveze koje je RH preuzela potpisivanjem Zajedničkog memoranduma o socijalnom uključivanju RH te potpisivanjem i ratifikacijom Konvencije o pravima osoba s invaliditetom (*Međunarodne novine* 06/07 i 05/08), a posebno sljedeće:

- Članak 12. Konvencije Jednakost pred zakonom - cijeli zakon izrađen je tako da dosadašnju vrlo široko rasprostranjenu praksu lišavanja poslovne sposobnosti osoba s intelektualnim teškoćama baš ničim ne dovodi u pitanje, već da se očekuje nastavak ovakve prakse i u budućnosti. Zakon uopće ne predviđa mjere podrške ili zaštite kojima bi se umanjila potreba za provedbom postupka lišavanja poslovne sposobnosti. Dapače, u članku 71. stavku 2. lišavanje poslovne sposobnosti Zakon „nudi“ kao prečicu za ostvarivanje prava na doplatu za pomoć i njegu. **U Hrvatskoj je trenutno oko 17.000 osoba u potpunosti lišeno poslovne sposobnosti, a ovaj Zakon za njih ne nudi nikakvu perspektivu.**
- Članak 19. Konvencije Pravo na život i uključenost u zajednicu - mjere koje se predlažu Zakonom jednostavno su nedostatne da se ispune obveze iz članka 19. Konvencije. Posebno zabrinjava to što Zakon uslugu smještaja i dalje temelji na kontroli života korisnika od strane pružatelja usluge, a ne na pružanju podrške i zaštiti ljudskih prava i

sloboda korisnika. Također, po pitanju deinstitucionalizacije, vidljiva je ogromna razlika između djece i odraslih osoba. **Stoga predlažemo da se članak 96. Zakona koji govori o ograničavanju vremenskog trajanja u pogledu institucionalnog smještaja djece proširi i na druge moguće korisnike usluge smještaja, napose na osobe s invaliditetom kojih je prema posljednjim podacima više od 8.000 smješteno u institucijama.**

- Unatoč članku 24. Konvencije o obrazovanju, u članku 143. Zakona o socijalnoj skrbi stoji „U domovima socijalne skrbi kojima je osnivač Republika Hrvatska, može se provoditi program osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja...“. S druge strane, usluga pomoći pri uključivanju u procese odgoja i obrazovanja (integracija) ostaje tek načelno propisana ovim zakonom, pa ostaje snažan dojam da je ova usluga tek „ukras“ u Zakonu. **Sve u svemu, jasno je da Zakon nastoji očuvati sadašnji model specijalnog obrazovanja osoba s invaliditetom u sustavu socijalne skrbi, a ne nudi gotovo nikakvu podršku da se ove osobe uključe u redoviti obrazovni sustav.**
- U pogledu članka 27. Konvencije, Rad i zapošljavanje, Zakon o socijalnoj skrbi u članku 110. predviđa uslugu stručne potpore u obavljanju poslova i zapošljavanju korisnika. Proces ostvarivanja ove usluge toliko je kompliciran da ga je vjerojatno nemoguće provesti u realnom životu. Vrlo jednostavan, ali i vrlo teško ostvariv, proces zapošljavanja osoba s invaliditetom ovim Zakonom pretvoren je u jedan od najkompleksnijih administrativnih procesa. Posebna pitanja koje Zakon ostavlja neriješenima su ona povezana s radom osoba s invaliditetom koje koriste neku od socijalnih usluga. Naime, ako se osoba s invaliditetom koja koristi uslugu smještaja nekako i uspije zaposliti, ona je dužna čak i cijelu plaću ustupiti za pokrivanje troškova svog smještaja, jer cijena usluge smještaja obično uvelike prelazi iznos koji ta osoba realno može zaraditi. Iznimno je teško dokučiti koji bi bio interes osobe s invaliditetom da se zaposli kada i bez bilo kakvog rada može ostvariti potpuno isti opseg materijalnih i financijskih prava na teret Ministarstva. Kako bi se zbilja potaknulo zapošljavanje osoba s invaliditetom potrebno je osigurati mnogo više konkretne podrške, smanjiti birokraciju i administriranje, a korisnicima socijalnih usluga omogućiti zadržavanje određenog iznosa plaće.

Zbog svih navedenih ali i brojnih drugih razloga, nadamo da će se u najskorijoj budućnosti otvoriti široki proces konzultacija i javnih rasprava s ciljem donošenja novog Zakona o socijalnoj skrbi i to u kontekstu nove socijalne politike.

Učinkovit i uistinu nezavisan građanski nadzor nad sigurnosnim aparatom: vojskom, policijom i sigurnosno-obavještajnim službama

Iako je došlo do reforme Zakona o policiji, a kroz njega i do izmjena modela za građanski nadzor policije, predložene izmjene ne vidimo da idu u smjeru stvaranja istinski neovisnog i učinkovitog građanskog tijela koje će nadzirati rad policije. Ono što treba istaknuti kao napredak unutar modela je prijedlog da se nadzor policije spušta i na razinu Policijskih uprava, a ne odvija se samo na nacionalnoj razini, odnosno razini Ravnateljstva MUP-a. Ipak, napredak nije u potpunosti ostvaren u smjeru stvaranja što neovisnijeg povjerenstva jer je ostalo nejasno tko će imenovati članove Povjerenstva na razini Policijskih uprava - Ministar ili pak, u skladu sa zahtjevom organizacija civilnog društva, Saborski odbor za ljudska prava i nacionalne manjine. Istovremeno, pozdravljamo

činjenicu da je MUP promijenio stajalište nakon javne rasprave te je, barem deklarativno, prihvatio prijedlog da saborski Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina imenuje članove Povjerenstva na razini Ravnateljstva MUP-a. Također, MUP nije uvažio prijedlog organizacija civilnog društva da u Povjerenstvu kao član ne može biti predstavnik MUP-a zbog sukoba interesa, već da može ispunjavati funkciju administrativno-tehničke podrške Povjerenstvu. Štoviše, novi model ne dozvoljava pravnim osobama da podnose predstavke Povjerenstvu, a predstavku može podnijeti samo žrtva povrede ljudskih prava u roku od 30 dana od nastanka povrede. Sa zabrinutošću smo komentirali članak Zakona koji ministru unutarnjih poslova daje preširoke ovlasti o izdavanju naređenja policiji. Nema sumnje da ministar mora imati i te ovlasti, ali one moraju biti puno jasnije i uže definirane jer ovako široko postavljene dovode u pitanje neovisnost rada policije od strane politike.

Smatramo ishitrenom odlukom MUP-a upućivanje navedenog Zakona u hitnu saborsku proceduru, ali pozdravljamo spremnost MUP-a i ministra Ranka Ostojića da otvori raspravu o navedenom Zakonu nakon intervencija organizacija civilnog društva te da se uspio ostvariti dijalog sa širom zainteresiranom javnosti oko prijedloga Zakona.

Kao važan napredak ističemo najavu donošenja Strategije nacionalne sigurnosti RH. Pomak je ostvaren kroz donošenje transparentne odluke Vlade RH iz koje su jasno vidljivi rokovi izrade Strategije te je u odluci integrirana javna rasprava koja se mora provesti oko tog dokumenta. Važan pomak je i u činjenici da izradu Strategije po prvi puta ne koordinira MORH, već MVEP. Ipak, nadležna radna grupa za izradu Strategije nije uspjela ispoštovati zadane rokove, te se kasni sa izradom same Strategije. **Iz ovog primjera vidljivo je kako je važno realno planirati vrijeme i kapacitete institucija koje rade na izradi sigurnosnih politika.**

U prvih tri mjeseca rada Vlade RH nije bilo najava reforme sigurnosno-obavještajnog sustava RH, poglavito Vijeća za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija koje se mora unaprijediti u svojim ovlastima. **Ipak, kroz izmjene Zakona o policiji predstavljena je važna ideja da će tajne mjere prikupljanja podataka koje sukladno Zakonu o kaznenom postupku provodi policija u budućnosti nadzirati Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija čime bi se i taj „nepokriveni“ dio tajnih mjera stavio pod građanski nadzor.** Za sada je čitava reforma ostala u fazi rasprave, a konačni prijedlog Zakona o policiji još uvijek nije dostupan za javnost niti je upućen u vladinu proceduru.

U radu Sabora također nije došlo do otvaranja saborskih odbora za vanjske članove, pa je tako ostao i dalje zatvoren za vanjske članove Odbor za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost kao i Odbor za obranu. **Iako je predsjednik sabora gospodin Šprem najavio otvaranje svih Odbora za vanjske članove, konkretnijeg pomaka oko te inicijative za sada nema.**

Promocija ljudskih prava i izgradnja mira u vanjskoj politici Republike Hrvatske, kroz međunarodnu razvojnu pomoć

U prva tri mjeseca rada Vlade vidljiv je načelan snažan zaokret u prioritetima vanjske politike RH usmjerenih ka zaštiti ljudskih prava. Po prvi puta vanjska politika definirala je prioritete iz zaštite ljudskih prava kao svoje ciljeve (manjine, ženska prava, LGBT prava i

sl.), te ostaje za pratiti konkretne akcije koje će se poduzimati za ostvarenje navedenih ciljeva. Ipak, uočen je i dalje manjak koordinacije oko kreiranja vanjske politike na relaciji MVEP - Vlada RH - Predsjednik RH pa ostaje otvoreno pitanje do koje mjere su strateški ciljevi usuglašeni sa svim nositeljima vanjske politike RH.

Vežano uz zahtjev značajnijeg povećanja izdvajanja za razvojnu pomoć naspram sredstava koji se izdvajaju za vojnu pomoć nije došlo do napretka u smislu da iz proračuna RH za 2012. godinu nije vidljivo značajnije povećanje sredstva za razvojnu pomoć, a proračun za mirovne misije, uključujući i onu u Afganistanu nije smanjen. Ipak, pozitivno se ocjenjuje najava ministrice vanjskih i europskih poslova Vesne Pusić da će do 2014. godine RH smanjiti broj vojnika u Afganistanu, a povećati razvojnu pomoć toj zemlji. Uočeno je i minimalno povećanje odsjeka unutar MVEP-a zaduženog za uspostavu politika razvojne pomoći te treba pozdraviti i najavu MVEP-a da će kroz 2012. jedan minimalan dio sredstava biti dodijeljen OCD-ima za projekte vezane za pružanje razvojne pomoći. **Za sada se radi o minimalnim pomacima koji naznačuju dobar smjer kretanja, ali nije razvidno do koje mjere će se uspjeti izgraditi vjerodostojan i snažan sustav pružanja razvojne pomoći od strane RH.**

Ocjena rada nove vlasti s obzirom na nasljeđe rata, suočavanje s prošlošću i izgradnju mira

Ne jednom su u Hrvatskoj neriješene traume i podjele iz prošlosti zatrovale odnose i unazadile kvalitetu života budućim generacijama. Smatramo da je dužnost cijelog društva takav obrazac prekinuti. Da bismo to postigli smatramo nužnim dosljedno i nepristrano suočavanje s prošlošću - nešto za što je koji puta potrebna hrabrost, a gotovo uvijek je znak demokratskog odrastanja društva. Stoga od nove vlasti zahtijevamo konkretna poboljšanja koja predlažemo u obliku naša 11 zahtjeva, usmjerenih na:

- ✓ Učinkovito i neselektivno istraživanje i procesuiranje ratnih zločina;
- ✓ Rasvjetljavanje sudbine svih nestalih u ratovima na području bivše Jugoslavije;
- ✓ Preuzimanje odgovornosti od strane države za nastale štete, neovlaštena ulaganja, stambeno zbrinjavanje i rješavanje statusnih i radno-pravnih pitanja žrtava ratnih djelovanja.

Zatvaranje pregovaračkih poglavlja o pristupu Republike Hrvatske u Europsku uniju, posebice Poglavlja 23 o pravosuđu i temeljnim pravima, dovelo je do poboljšanja zakonodavnog okvira u kojem se odvija procesuiranje ratnih zločina i drugih teških oblika kršenja vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom. No nastavak ranije uočenog trenda neučinkovitosti pravosuđa se i u prvim mjesecima 2012. ogledao kroz nekoliko primjera višestruko ponavljanih kaznenih postupaka. Najeklatantniji takav primjer je postupak protiv optuženog pripadnika hrvatskih postrojbi Mihajla Hrastova, zbog protupravnog ubijanja 13 i ranjavanja 2 neprijateljska vojnika na Koranskom mostu u Karlovcu, koji se vodi već dvadesetu godinu. **Prema podacima Državnog odvjetništva za 490 zločina za koje su poznati počinitelji, u potpunosti je riješeno tek njih 103 pa pozivamo na povećanje učinkovitosti postupanja.**

Od početka rada nove Vlade nije riješen problem naplate parničnih troškova žrtvama ratnih zločina. Od 118 slučajeva, koje je zabilježila Documenta – Centar za suočavanje s

prošlošću, gdje su hrvatski građani, članovi obitelji poginulih civilnih žrtava u Domovinskom ratu, tražili odštetu od hrvatske države, 15 je zahtjeva usvojeno, a 83 tužbena zahtjeva su odbijena. U 72 odbijena predmeta sud je tužiteljima naložio i plaćanje parničnih troškova u ukupnom iznosu od 2.041.691 kuna. Stoga im prijeto ili je već nastupila ovrha. Riječ je uglavnom o umirovljenicima sa skromnim primanjima kojima država sad oduzima ili će im oduzimati kad im ovrhom sjedne na trećinu mirovine. Podsjećamo na slučaj Jasenke Borojević iz Siska, čiji je muž Stevo Borojević u listopadu 1991. godine uhićen, mučen te ubijen, a Općinski sud u Sisku 16. ožujka 2011. uputio joj je poziv na plaćanje parničnih troškova u iznosu od 26.950 kuna. Jasenka Borojević, kao i većina tužitelja koji su izgubili parnice, živi od skromne mirovine. Počinitelji zločina nisu osuđeni. Republika Hrvatska umjesto da materijalnom naknadom ublaži patnju i oda zasluženi pijetet žrtvama, sada sjeda na račune obitelji žrtava. Naknade šteta se naime sada isplaćuju prije svega u slučaju pravomoćnih presuda, a njih je jako malo.

Evidentni napredak koji je ostvaren u nekoliko proteklih godina u suradnji između pravosudnih tijela Hrvatske i Srbije, ugrožen je donošenjem Zakona o ništetnosti određenih pravnih akata pravosudnih tijela bivše JNA, bivše SFRJ i Republike Srbije pa pozivamo Vladu i Hrvatski sabor da hitno otklone štetne učinke spomenutog zakona.

Problematika stambenog zbrinjavanja povratnika i bivših nositelja stanarskog prava

Prvih 112 dana nove vlasti nije se dogodio nikakav pomak po pitanju stambene problematike, iako su određeni dužnosnici nove vlasti priznali postojanje problema te najavili određene akcije. Stambeno zbrinjavanje povratnika, bivših nosioca stanarskog prava nije uređeno na jedinstven način, već partikularnim propisima te diskriminira građane srpske nacionalnosti. Stambena problematika nosioca stanarskih prava je eklatantan primjer neprimjenjivanja, odnosno kršenja hrvatskih zakona i međunarodnih ugovora. **S obzirom da se protiv nositelja stanarskih prava i nositelja stambenog zbrinjavanja podižu tužbe za naknadu štete te se provode deložacije, nužna je hitna reakcija vlasti kako bi se ova diskriminatorna praksa zaustavila.**

Najnoviji i najurgentniji primjer diskriminacije je akcija Državnog odvjetništva RH i policije kojom podižu tužbe protiv povratnika srpske nacionalnosti koji ne prebivaju duže od 6 mjeseci u obnovljenim stambenim jedinicama, dok u isto vrijeme osobe hrvatske nacionalnosti - branitelji, zatim pripadnici Hrvatskog vijeća obrane iz Bosne i Hercegovine te Hrvati koji su dobili na korištenje stan u društvenom vlasništvu na oslobođenom teritoriju temeljem posljednjih zakonskih izmjena - imaju pravo da putem darovnih ugovora dobiju u trajno vlasništvo, potpuno besplatno, kuće ili stanove u kojima žive, uz jedini uvjet, da iste ne mogu prodati ili otuđiti u sljedećih 10 godina. Također je dana i mogućnost povećanja stambenog prostora koji je do sada vrijedio kod stambenog zbrinjavanja i obnove i to za stan povećanje od 10 m², a za obiteljsku kuću 20 m² po članu domaćinstva. **Zaustavljanje ovog diskriminatornog djelovanja trebao bi biti jedan od prioriteta nove Vlade. Također otkup za povratnike srpske nacionalnosti je otežan visokim cijenama otkupa (cijene bi trebale biti vraćene na razinu sa početka 1990.-ih kada je imovina i oduzeta) te nejednakim statusom stambenih jedinica unutar i izvan područja od posebne državne skrbi.**

Iako je nova vlast priznala postojanje ne 11 već 14 nerješених slučajeva neovlaštenog ulaganja u imovinu te najavila skoro rješavanje dotičnih slučajeva još nije došlo do opipljivog pomaka. U međuvremenu je državno odvjetništvo u skladu s odredbama Izmjena i dopuna Zakona o PPDS-u ušlo u ime RH umjesto vlasnika u postupke protiv privremenih korisnika, te je u nekim slučajevima skinuta zabilježba ovrhe (zbog navodnih dugovanja prema privremenim korisnicima) s nekretnina vlasnika čime se otvorio put za ugovorno rješavanje odnosa između vlasnika i RH, međutim resorno ministarstvo još uvijek nije pripremio ugovore kojim bi se vlasnicima nadoknadila vrijednost njihove imovine, započela obnova nekretnina ili dala u vlasništvo zamjenska nekretnina u slučajevima u kojima obnova nije isplativa. Otpor nadležnih osoba u Ministarstvu regionalnog razvoja da se počne raditi na pripremi ugovora s vlasnicima je isti kao i u prethodnoj vlasti, te nije došlo do kadrovskih promjena usprkos neefikasnosti pokazanoj tokom prethodnog mandata.

Vrhovni sud RH niti nakon gotovo pune dvije godine nije donio presudu u postupku revizije na pravomoćnu presudu kojom je gospođa Milica Miladinović (kojoj je privremeni korisnik u potpunosti devastirao kuću) dužna istom isplatiti 300 000 kuna za ono što je on navodno uložio u njenu nekretninu. Ovaj slučaj pokazuje da niti u slučajevima u kojima se radi o očiglednoj nepravdi i nizu nezakonitosti, država nema namjeru preuzeti odgovornost za nanesenu nepravdu i štetu.

S druge strane pitanje stanarskih prava³, njihovog zadržavanja i nasljeđivanja i dalje je pitanje koje zbog svoje kompleksnosti, ali i nedostatka političke volje, kao i nepoštivanja zakonskih odredbi RH nije riješeno. Unatoč tome što je u odlukama Ustavnog suda od 1997., 1998., 1999., 2006., 2007. rečeno da je Zakon o najmu neustavan i nezakonit jer je njime oduzeto stečeno stanarsko pravo (koje je bilo 1974. Ustavna kategorija, trajno imovinsko i nasljeđivo pravo), nositelji stanarskog prava su degradirani u podstanare i zbog čije se primjene cca 3.000 obitelji našlo na ulici. Pučki pravobranitelj godinama u svojim izvješćima upozorava da je Zakon o najmu neustavan i nezakonit i od Vlade i Sabora zahtjeva da pravnom regulativom uredi odnose, radi pravne sigurnosti jednakosti građana pred zakonom.

Ova problematika, zbog svoje kompleksnosti vezane uz raspad bivše države, snosi i međunarodne konzekvence te je riješena i međunarodnim ugovorom o sukcesiji potpisanim u Beču 2001. od strane država sljednica bivše Jugoslavije. Aneks G Bečkog ugovora jasno navodi da sva pokretna i nepokretna imovina koja se nalazi u nekoj državi sljednici na koju su građani ili druge pravne osobe SFRJ imali pravo na dan 31. prosinca 1990. priznat će se, te će biti zaštićena i vraćena od te države u skladu s utvrđenim standardima i normama međunarodnog prava bez obzira na nacionalnost, državljanstvo, mjesto boravka ili prebivalište tih osoba. Također, svi ugovori sklopljeni od strane građana ili drugih pravnih osoba SFRJ do 31. prosinca 1990., uključujući one sklopljene s javnim poduzećima, poštovat će se bez diskriminacije. Države sljednice omogućit će izvršavanje obveza na temelju takvih ugovora tamo gdje je izvršenje takvih ugovora bilo spriječeno raspadom SFRJ. **Podsjećamo da je Zakonom o potvrđivanju ugovora o pitanju**

³ Građani Hrvatske su temeljem Ustava SFRJ članak 164. St. 1., te Ustava Socijalističke Republike Hrvatske članak 242. St. 1. imali Ustavom zajamčena stanarska prava. Tadašnji Zakon o stambenim odnosima, koji je bio u skladu sa Ustavima SFRJ i SRH, izjednačio je prava stanara na slijedeći način: Članak 3. 2. Pravo i dužnost iz stava 1. ovog člana ima i osoba koja je po ranijim propisima stekla stanarsko pravo na stan u vlasništvu građana. (NN 52/74). Ova odredba se odnosila na sve stanare koji su stanarska prava stekli na stanu na koje postoji pravo vlasništva do dana 26. 12. 1974. godine, kada je ovaj zakon stupio na snagu.

sukcesije RH i formalno preuzela sve obaveze iz dotičnog ugovora, ali ih ne ispunjava i time krši međunarodni ugovor. Međunarodne implikacije ovog problema na Generalnoj skupštini UN-a održanoj 30. prosinca 2010. iznijela je specijalna izvjestiteljica za stanovanje Raquel Kolnik u poglavlju D u izvještaju o kršenju ljudskih prava stanara sa stanarskim pravom u vlasništvu i konfisciranoj imovini u Hrvatskoj⁴.

*Više informacija o Europskoj uniji: Informacijski centar Europske unije, Trg žrtava fašizma 6, Zagreb. Radno vrijeme: pon – pet od 10.00 do 17.30 sati, Tel. 01/4500 110, E-mail info@euic.hr, web stranica www.delhrv.ec.europa.eu, Facebook <http://www.facebook.com/euinfocentar>.

4 „VIII. Conclusions and recommendations 80. The Special Rapporteur also encourages the Government to define and unify tenure arrangements applicable to those with similar housing rights from the outset, including the possibility to purchase under favourable conditions the houses in which they reside.“

Prilog 1 – Popis organizacija potpisnica Platforme 112

Platformu 112 – za Hrvatsku vladavine prava čine sljedeće organizacije:

B.a.B.e., Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje (CESI), Centar za LGBT ravnopravnost, Centar za mirovne studije (CMS), Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću, GONG, Kuća ljudskih prava, Pravo na grad, Srpski demokratski forum, Transparency International Hrvatska, Udruga za društvenu afirmaciju osoba s duševnim smetnjama - Sjaj, Udruga za nezavisnu medijsku kulturu, Udruga za promicanje inkluzije, Udruga za promicanje istih mogućnosti, Udruga roditelja djece s posebnim potrebama "Put u život - PUŽ", Udruga za samozastupanje, Zbor istraživačkih novinara, Zelena akcija.

„Platformu 112 – za Hrvatsku vladavine prava“ podržavaju sljedeće organizacije:

Amnesty International Hrvatska, Brodsko ekološko društvo, Centar inkluzivne potpore IDEM, Centar za građanske inicijative Poreč, Centar za mir, pravne savjete i psihosocijalnu pomoć Vukovar, Centar za podršku i razvoj civilnog društva DELFIN Pakrac, Eko Pan, Eko-eko Komin, Ekološko turistička udruga Šolte, Eko-Zadar, Forum za slobodu odgoja, Hrvatska udruga gluhoslijepih osoba Dodir, Hrvatska udruga za školovanje pasa vodiča i mobilitet, Hrvatski savez slijepih, Iskorak - Centar za prava seksualnih i rodnih manjina, Koalicija udruga Info zona, Koalicija udruga u zdravstvu, Krka Knin, Kurziv - platforma za pitanja kulture, medija i društva, Lezbijska grupa Kontra, MIRamiDA Centar regionalne razmjene mirovnih iskustava, Mreža mladih Hrvatske, Radio Mreža, Roditelji u akciji, Udruga Delta, Fade In – Fantastično dobra institucija, Savez udruga stanara Hrvatske, Socijalna politika i uključivanje (SPUK), Udruga za pomoć i edukaciju žrtava mobbing, Udruga za pomoć osobama s mentalnom retardacijom Međimurske županije, Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce, Udruga za promicanje ljudskih prava i medijskih sloboda CENZURA PLUS, Udruga za razvoj civilnog društva SMART, Volonterski centar Zagreb, Zelena Istra, Zeleni Osijek, Zeo Nobilis, Ženska soba.